

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต

รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง

(ทช21001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ฉบับปรับปรุง 2554)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ลิขสิทธิ์
เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 19/2555

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต

รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง (ทช21001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ฉบับปรับปรุง 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

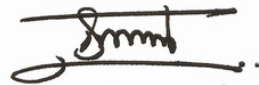
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 19/2555

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาออกกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 แทนหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามหลักปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่มีการเรียนรู้และสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

ในปีงบประมาณ 2554 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้ประชาชนได้มีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงและมั่นคง เป็นบุคลากรที่มีวินัย เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น สำนักงาน กศน. จึงได้พิจารณาทบทวนหลักการ จุดหมาย มาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และเนื้อหาสาระ ทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ของหลักสูตรการศึกษาออกกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มีความสอดคล้องตอบสนองนโยบายกระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งส่งผลให้ต้องปรับปรุงหนังสือเรียน โดยการเพิ่มและลดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาชีพ คุณธรรม จริยธรรมและการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ยังคงหลักการและวิธีการเดิมในการพัฒนาหนังสือให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม ทำแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม หรือศึกษาเพิ่มเติมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้และสื่ออื่น

การปรับปรุงหนังสือเรียนในครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชา และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ที่ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล องค์ความรู้จากสื่อต่างๆ มาเรียบเรียงเนื้อหาให้ครบถ้วนสอดคล้องกับมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวชี้วัดและกรอบเนื้อหาสาระของรายวิชา สำนักงาน กศน. ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ครู ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ หากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงาน กศน. ขออ้อมรับด้วยความขอบคุณยิ่ง

(นายประเสริฐ บุญเรือง)

เลขาธิการ กศน.

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

บทที่ 1	ความพอเพียง.....	1
บทที่ 2	การประกอบอาชีพอย่างพอเพียง.....	13
บทที่ 3	การวางแผนประกอบอาชีพแบบพอเพียง.....	19
บทที่ 4	เครือข่ายดำเนินชีวิตแบบพอเพียง.....	29

บรรณานุกรม

คณะผู้จัดทำ

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ทช21001 ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น เป็นแบบเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนัักศึกษานอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อและสาระสำคัญ มาตรฐานการเรียนรู้ระดับ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชานั้น ๆ โดยละเอียด

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และทำกิจกรรมตามที่กำหนด แล้ว
ตรวจสอบกับแนวตอบกิจกรรมตามที่กำหนด ถ้าผู้เรียนตอบผิดควรกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจใน
เนื้อหานั้นใหม่ให้เข้าใจ ก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อ ๆ ไป

3. ปฏิบัติกิจกรรมทำเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่อง
นั้นๆ อีกครั้ง และปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละเนื้อหา แต่ละเรื่อง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและ
เพื่อนๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้

4. หนังสือเรียนเล่มนี้มี 4 บท คือ

บทที่ 1 ความพอเพียง

บทที่ 2 การประกอบอาชีพอย่างพอเพียง

บทที่ 3 การวางแผนประกอบอาชีพแบบพอเพียง

บทที่ 4 เครือข่ายดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายแนวคิด หลักการ ความหมาย ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. บอกแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ
3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนะนำ ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้เห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1	ความพอเพียง
	เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย หลักการแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
	เรื่องที่ 2 การแสวงหาความรู้
บทที่ 2	การประกอบอาชีพอย่างพอเพียง
	เรื่องที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัว ชุมชน
	เรื่องที่ 2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการประกอบอาชีพ
บทที่ 3	การวางแผนประกอบอาชีพแบบพอเพียง

เรื่องที่ 1 การวางแผนการประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 2 โครงการและแผนงานประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 4

เครือข่ายดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

เรื่องที่ 1 การส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ

เรื่องที่ 2 การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 3 กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 1

ความพอเพียง

สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลางของกลุ่มบุคคลทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และระดับประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ด้วยความพอเพียง คือมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบต่างๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ โดยจะต้องมีความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีความรู้ที่เหมาะสม มีความสำนึกในคุณธรรม เพื่อให้สมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผลการเรียนที่คาดหวัง

อธิบายแนวคิด หลักการ ความหมาย ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย ของหลักการแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 2 การแสวงหาความรู้

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย หลักการแนวคิดของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความเป็นมาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 มีใจความว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” และนับจากนั้นเป็นต้นมาพระองค์ได้ทรงเน้นย้ำถึงแนวทางการพัฒนาหลักแนวคิดพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนทรงเตือนสติปวงชนชาวไทยไม่ให้ประมาท มีความตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ นับว่าเป็นบทเรียนของการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่มีเสถียรภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่ได้คำนึงถึงระดับความเหมาะสมกับศักยภาพของประเทศ หรือความพร้อมของคนและระบบและอีกส่วนหนึ่งนั้น การหวังพึ่งพิงจากต่างประเทศมากเกินไปทั้งในด้านความรู้ เงินลงทุน หรือตลาด โดยไม่ได้เตรียมสร้างพื้นฐานภายในประเทศให้มีความมั่นคงและเข้มแข็ง หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้สามารถพร้อมรับความเสี่ยงจากความผกผันเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายในและภายนอก บทเรียนจากการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ประชาชนคนไทยทุกระดับในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม นักวิชาการ หันกลับมาทบทวนแนวทางการพัฒนาและการดำเนินชีวิตของคนในชาติ แล้วมุ่งให้ความสำคัญกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการพัฒนาและการดำเนินชีวิตแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาค้นคว้าพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในเชิงกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและใช้เป็นแนวในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกันพิจารณา ถกแถลง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแล้วสรุปเป็นนิยามความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้อัญเชิญเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เพื่อ

ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมมีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนมีความเป็นอยู่ร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง และประเทศชาติมีความมั่นคง

ความหมายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพตนเองและสถานะแวดล้อม ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

หลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้จะทำให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่างสังคมระดับท้องถิ่นและตลาดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือแนวทางที่สมดุล โดยใช้หลักธรรมชาติที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างเชื่อมโยง พัฒนาให้ทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2540 เมื่อปีที่ประเทศไทยต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งตนเองและพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ก็ได้ผ่านการทดลองในพระดำหนักสวนจิตรลดาโรฐานและโครงการในภูมิภาคต่าง ๆ หลายโครงการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้ และการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนให้ดีขึ้น โดยมีปัจจัย 2 อย่าง คือ

1. การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างปริมาณผลผลิตและการบริโภค
2. ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเองอย่างครบวงจร

ผลที่เกิดขึ้น คือ

1. เศรษฐกิจพอเพียงสามารถที่จะคงไว้ซึ่งขนาดของประชากรที่ได้สัดส่วน
2. ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
3. รักษาสมดุลของระบบนิเวศ และปราศจากการแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก

ปัจจุบันแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มีการนำไปใช้เป็นนโยบายของรัฐบาล และปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 (1)ว่า “การบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ”

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่น่าประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนียามความพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

- 3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การจะทำอะไรต้องมีความพอดี พอเหมาะ พอควร ต่อความจำเป็น เหมาะสม กับฐานะของตนเอง สภาวะสังคมแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น และไม่น้อยเกินไป จนกระทั่งไม่เพียงพอที่จะดำเนินการได้ ซึ่งการตัดสินใจว่าในระดับพอประมาณนั้นจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบในการวางแผนและตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมด้วย เช่น ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ ครบวงจรบนพื้นฐานของความถูกต้อง ความเป็นจริง ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ทั้งในระยะยาว ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม การคิดพิจารณาแยกแยะให้เห็นความเชื่อมโยงของเหตุ ปัจจัย ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบจะทำให้บรรลุ

เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อผิดพลาดน้อย การที่จะวางแผนดำเนินการสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล ต้องอาศัยความรู้ ขันหมั่นเพียร อดทนที่จะจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ มีความรอบคอบในความคิด พิจารณาตัดสินใจ โดยใช้สติ ปัญญา อย่างเฉลียวฉลาดในทางที่ถูกที่ควร

3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้ทันที หรือกล่าวได้ว่าการที่จะทำอะไรอย่างไม่เสี่ยงเกินไป ไม่ประมาท คิดถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ แล้วเตรียมตนเอง เตรียมวิธีการทำงานรองรับกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เพื่อให้การทำงานสามารถดำเนินเป็นไปได้อย่างราบรื่นและนำมาซึ่งผลประโยชน์ในระยะยาวและความสุขที่ยั่งยืน

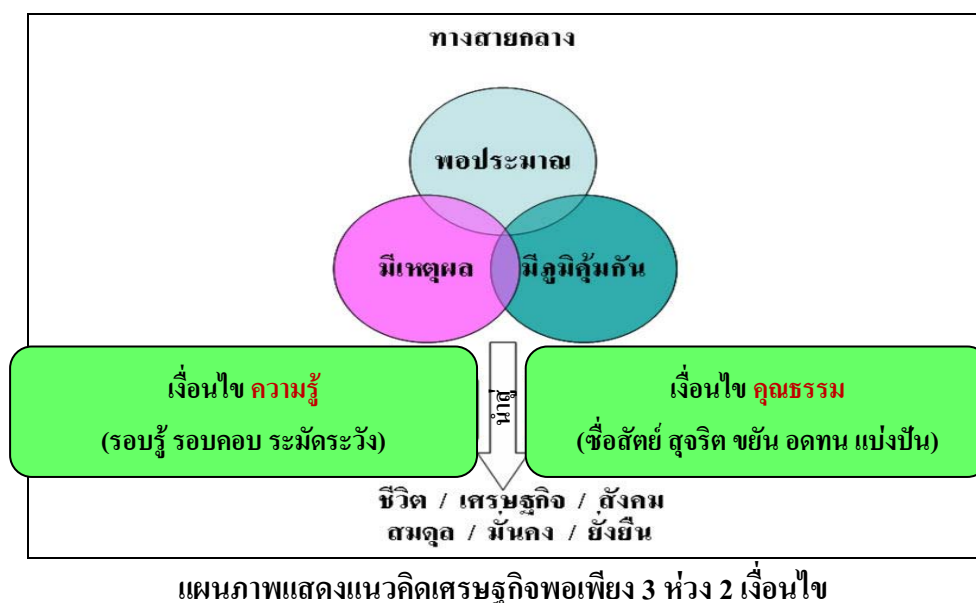
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม คุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานของคนในชาติ ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร รู้คิด รู้ชอบ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม ไม่โลภและไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

5. แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินที่ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยหลีกเลี่ยงการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน (ปัจจัยเสริมในที่นี้เช่น ทองเที่ยว ความบันเทิง เป็นต้น) สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบัน ได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

13 นักคิดระดับโลกเห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีการนำเสนอบทความ บทสัมภาษณ์เป็นการยื่นข้อเสนอแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่โลก เช่น

ศ.ดร.วูล์ฟกัง ซัคส์ นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมคนสำคัญของประเทศเยอรมนี สนใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักในเยอรมนี

ศ.ดร.อมาตยา เซน ศาสตราจารย์ชาวอินเดีย เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ ปี 1998 มองว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และใช้โอกาสให้พอเพียงกับชีวิตที่ดี ซึ่งไม่ได้หมายถึงความไม่ต้องการ แต่ต้องรู้จักใช้ชีวิตให้ดีพอ อย่าให้ความสำคัญกับเรื่องของรายได้และความร่ำรวยแต่ให้มองที่คุณค่าของชีวิตมนุษย์

นายจิกมี ทินเลย์ กษัตริย์แห่งประเทศภูฏานให้ทรงสนะว่า หากประเทศไทยกำหนดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวาระระดับชาติ และดำเนินตามแนวทางนี้อย่างจริงจัง “ผมว่าประเทศไทย

สามารถสร้างโลกใบใหม่จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสร้างชีวิตที่ยั่งยืน และสุดท้ายจะไม่หยุดเพียงแค่นี้ในประเทศ แต่จะเป็นหลักการและแนวปฏิบัติของโลก ซึ่งหากทำได้สำเร็จไทยก็คือผู้นำ”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนาย โคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาชาติ และสามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่หมู่บ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้าง ขึ้นในที่สุด นาย Hakan Bjorkman รักษาการผู้อำนวยการ UNDP ในประเทศไทยกล่าวเชิดชูปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ UNDP นั้นตระหนักถึงวิสัยทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนา ประเทศแบบยั่งยืน

หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือการมุ่งเน้นให้ยึดวิถีชีวิตไทย โดยหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำเนินชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2547:2-3)

1. **ด้านจิตใจ** ทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เป็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ดังกระแสพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการพัฒนาความว่า “...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือ ความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอนและบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

2. **ด้านสังคม** แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ ดังกระแสพระราชดำรัสความว่า “...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกัน ไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุนสนับสนุนกัน...”

3. **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำรัสความว่า “...ถ้ารักษา

ถึงแวดลอมให้เหมาะสม นึกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้นลูกหลานของเรามาก้อหาวิธีแก้ปัญหาคือต่อไปเป็นเรื่องของเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา แต่เราก้ทำได้ ได้รักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร...”

4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดลอมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดลอม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง ดังกระแสพระราชดำรัสความว่า “...การเสริมส่งที่ชาวบ้านชาวชนบทขาดแคลน และความต้องการ คือ ความรู้ในด้านเกษตรกรรม โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสม...” “...การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมจะมีปัญหา...”

5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่จะเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ดังกระแสพระราชดำรัสความว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมี พอกิน เป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...” “...หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันทำสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ประเทศชาติของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้...”

ความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาคน ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ
2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ
3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน
4. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ
5. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน
6. ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน ค่านิยม และความคิดของคน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

7. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้ และมีความสุขตามอัธยาศัย
8. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดจนเสรีภาพในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตาและจิตสาธารณะ
9. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม และเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล/สังคม

เรื่องที่ 2 การแสวงหาความรู้

การแสวงหาความรู้ของมนุษย์เกิดจากความต้องการของคนที่ต้องการของพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น จึงเป็นแรงกระตุ้นให้มีความอยากรู้ อยากเห็น อยากเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้รู้และเข้าใจถึงความจริงที่ควรเชื่อและยอมรับในความเป็นจริงของปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้น

วิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ มีดังนี้

1. การแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ (Experience) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ของแต่ละบุคคลจากการค้นพบด้วยตนเองหรือเกิดขึ้นโดยบังเอิญ (By Chance) เช่น การค้นพบความรู้ของชาร์ลส์ กูดเยียร์ (Charls Goodyear) เกี่ยวกับยางพาราดิบเมื่อถูกความร้อนจะช่วยให้ยางนั้นแข็งตัว และมีความทนทานเพิ่มขึ้น ซึ่งนำไปสู่การประดิษฐ์ยางรถยนต์ที่แพร่หลายในปัจจุบันนี้ หรือเกิดจากการลองผิดลองถูก (By Trial and Error) เช่น ผู้เดินทางไปที่วนในป่าถูกแมลงกัดต่อยเกิดเป็นผื่นคัน ไม่มียาทาจึงนำใบไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งมาทาแล้วหาย จึงเกิดการเรียนรู้ว่าใบไม้ชนิดนั้นสามารถนำมาใช้แก้ผื่นคันได้
2. การแสวงหาความรู้จากผู้รู้ (Authority) เป็นการแสวงหาความรู้จากคำบอกเล่าของผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีอำนาจหน้าที่เป็นที่ยอมรับทั่วไป เช่น นักปราชญ์ ผู้นำ นักบวช หรือการเรียนรู้จากประเพณี วัฒนธรรมที่มีผู้รู้ หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็นผู้บอกหรือถ่ายทอดความรู้โดยการเขียนหนังสือตำรา หรือบอกโดยผ่านสื่ออื่นๆ
3. การแสวงหาความรู้โดยอาศัยเหตุผลจากการอนุมาน (Deductive Reasoning) เป็นการแสวงหาความรู้จากความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างข้อเท็จจริงใหญ่และข้อเท็จจริงย่อยแล้วนำมาสรุปเป็นความรู้

- ข้อเท็จจริงใหญ่ : เป็นข้อตกลงที่กำหนดขึ้นเป็นข้อเท็จจริงในวงกว้าง
- ข้อเท็จจริงย่อย : เป็นเหตุเฉพาะกรณีใดๆ เป็นข้อเท็จจริงในวงแคบที่มีความสัมพันธ์กับข้อเท็จจริงใหญ่
- ข้อสรุป : เป็นข้อสรุปจากความสัมพันธ์ของข้อเท็จจริงใหญ่และข้อเท็จจริงย่อย ซึ่งกล่าวว่าการอนุมานคือการสรุปส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย

ตัวอย่างเหตุผลจากการอนุมาน

- ข้อเท็จจริงใหญ่ : ลูกชายของลุงกำนันทุกคนเรียนเก่ง
- ข้อเท็จจริงย่อย : พงไพโรเป็นลูกชายคนที่สองของลุงกำนัน
- ข้อสรุป : พงไพโรเป็นคนที่เรียนเก่ง

4. การแสวงหาความรู้โดยอาศัยเหตุผลจากการอุปมาน (Inductive Reasoning) เป็นวิธีแสวงหาความรู้ที่ย้อนกลับกับวิธีอนุมาน เป็นการค้นหาความรู้จากข้อเท็จจริงย่อยๆ โดยพิจารณาจากสิ่งๆ เหมือนกัน ต่างกัน สัมพันธ์กัน แล้วสรุปรวมเป็นข้อเท็จจริงใหญ่

ตัวอย่างเหตุผลจากการอุปมาน

- ข้อเท็จจริงย่อย : คนที่เป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้าย แต่ละคนไม่สามารถรักษาให้หายได้ และจะต้องตายในที่สุด
- ดังนั้น : กลุ่มคนที่เป็นโรคมะเร็งระยะสุดท้ายต้องตายทุกคน

5. วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Approach) เป็นวิธีแสวงหาความรู้ของมนุษย์ที่ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) และจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้พัฒนาและนำแนวคิดเชิงย้อนกลับ (Reflective Thinking) และแนวคิดการแก้ปัญหา (Problem Solving) มาเป็นพื้นฐานในการคิดเป็นกระบวนการศึกษาข้อเท็จจริงและความรู้ต่างๆ โดยผ่านการสังเกต การดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีต่างๆ การทดสอบ การค้นพบ การทบทวน และการทำซ้ำ ผลิตความรู้ใหม่จากกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวข้องเป็นวัฏจักร โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ การพิจารณาให้ใกล้ความจริงมากที่สุด โดยอาศัยการศึกษาข้อเท็จจริง ทฤษฎีและการทดสอบเครื่องมือ ดังนั้นวิธีการวิทยาศาสตร์ ถือว่าเป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์และเหตุผลที่สามารถอธิบายได้มีลักษณะการศึกษาที่เป็นระบบ ตรงไปตรงมาปราศจากความลำเอียงและสามารถพิสูจน์ได้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนด้วยกัน ซึ่งเรียกว่าขั้นตอนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้

1. ขั้นปัญหา (Problem) เป็นการระบุและกำหนดขอบเขตของปัญหาของสิ่งที่ต้องการศึกษาให้ชัดเจน
2. ขั้นตั้งสมมติฐาน (Hypotheses) เป็นการคาดเดาหรือคาดคะเนคำตอบของปัญหาไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล

3. **ขั้นรวบรวมข้อมูล (Collecting data)** เป็นการรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่กำหนด
4. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis)** เป็นการจัดการกระทำกับข้อมูลที่รวบรวม มาได้ โดยวิธีการตรรกศาสตร์หรือวิธีการทางสถิติ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้
5. **ขั้นสรุปผล (Conclusion)** เป็นการสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลว่าข้อเท็จจริงของปัญหาที่แท้จริงนั้นคืออะไร

ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การแสวงหาความรู้ เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการเรียนรู้และวิธีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญทำให้เกิด แนวความคิดความเข้าใจที่ถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้ที่แสวงหาความรู้จะเกิดทักษะในการค้นคว้าสิ่งที่ต้องการและสนใจอยากรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จะทำให้ทราบข้อเท็จจริง และสามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงที่ได้มาว่าควรเชื่อได้หรือไม่

ทักษะในการสร้างปัญหาเพื่อนำไปสู่การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมี 10 ขั้นตอน ดังนี้ (พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ให้กับตนเอง, 2554 : ออนไลน์)

1. **ทักษะการสังเกต** คือ การสังเกตสิ่งที่เห็น สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่ต้องการจะศึกษา โดยสังเกตเกี่ยวกับแหล่งที่มา ความเหมือน ความแตกต่าง สาเหตุของความแตกต่าง ประโยชน์ และผลกระทบ วิธีฝึกการสังเกต คือ การฝึกสมาธิ เพื่อให้มีสติ และทำให้เกิดปัญญา มีโลกทรรศน์ มีวิธีคิด
2. **ทักษะการบันทึก** คือ การบันทึกสิ่งที่ต้องจำหรือต้องศึกษา มีหลายวิธี ได้แก่ การทำสรุปย่อ การเขียนเค้าโครงเรื่อง การขีดเส้นใต้ การเขียนแผนภูมิ การทำเป็นแผนภาพ หรือ ทำเป็นตาราง เป็นต้น วิธีฝึกการบันทึก คือ การบันทึกทุกครั้งที่มีการสังเกต มีการฟัง หรือมีการอ่าน เป็นการพัฒนาปัญญา
3. **ทักษะการนำเสนอ** คือ การทำความเข้าใจในเรื่องที่จะนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ได้ โดยจดจำในสิ่งที่จะนำเสนอออกมาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การทำรายงานเป็นรูปเล่ม การรายงานปากเปล่า การรายงานด้วยเทคโนโลยี เป็นต้น วิธีฝึกการนำเสนอ คือ การฝึกตามหลักการของการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ จนสามารถนำเสนอ ได้ดีซึ่งเป็นการพัฒนาปัญญา
4. **ทักษะการฟัง** คือ การจับประเด็นสำคัญของผู้พูด สามารถตั้งคำถามเรื่องที่ฟังได้ รู้จุดประสงค์ในการฟัง แสวงหาความรู้จะต้องค้นหาเรื่องสำคัญในการฟังให้ได้ วิธีฝึกการฟัง คือ การทำเค้าโครงเรื่องที่ฟัง จดบันทึกความคิดหลัก หรือถ้อยคำสำคัญลงในกระดาษบันทึกที่เตรียมไว้ อาจตั้งคำถามในใจ เช่น ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร เพราะเหตุใด อย่างไร เพราะจะทำให้การฟัง มีความหมายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. **ทักษะการถาม** คือ การถามเรื่องสำคัญ ๆ การตั้งคำถามสั้น ๆ เพื่อนำคำตอบมา เชื่อมต่อให้สัมพันธ์กับสิ่งที่เรารู้แล้วมาเป็นหลักฐานสำหรับประเด็นที่กล่าวถึง สิ่งที่ทำให้เราฟัง ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ คือ การถามเกี่ยวกับตัวเราเอง การฝึกถาม-ตอบ เป็นการฝึกการใช้เหตุผลวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำให้เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างชัดเจน ถ้าเราฟังโดยไม่ถาม-ตอบ ก็จะเข้าใจ ในเรื่องนั้น ๆ ไม่ชัดเจน

6. ทักษะการตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม คือ การตั้งสมมติฐาน และตั้งคำถาม สิ่งที่เราเรียนรู้ไปแล้วได้ว่า คืออะไร มีประโยชน์อย่างไร ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จได้ การฝึกตั้งคำถาม ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญ ทำให้อยากได้คำตอบ

7. ทักษะการค้นหาคำตอบจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น จากหนังสือ อินเทอร์เน็ต คุยกับคนแก่ แล้วแต่ธรรมชาติของคำถาม การค้นหาคำตอบต่อคำถามที่สำคัญจะสนุก และทำให้ได้ความรู้มาก บางคำถามหาคำตอบทุกวิถีทางแล้วไม่พบ ต้องหาคำตอบต่อไปด้วยการวิจัย

8. ทักษะการทำวิจัยสร้างความรู้ การวิจัยเพื่อหาคำตอบเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ทุกระดับ การวิจัยจะทำให้ค้นพบความรู้ใหม่ ทำให้เกิดความภูมิใจ สนุก และมีประโยชน์มาก

9. ทักษะการเชื่อมโยงบูรณาการ คือ การเชื่อมโยงเรื่องที่เรารู้มา ให้เห็นภาพรวมทั้งหมด มองเห็นความงดงาม มองให้เห็นตัวเอง ไม่ควรให้ความรู้นั้นแยกออกเป็น ส่วน ๆ

10. ทักษะการเขียนเรียบเรียง คือ การเรียบเรียงความคิดให้ประณีตขึ้น โดยการค้นคว้าหาหลักฐานอ้างอิงความรู้ให้ถี่ถ้วน แม่นยำขึ้น การเรียบเรียงทางวิชาการจึงเป็นการพัฒนาปัญญาอย่างสำคัญ และเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้อื่นในวงกว้างออกไป

กล่าวโดยสรุป การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจะเกิดขึ้นได้ ผู้แสวงหาความรู้จะต้องฝึกฝนทักษะในการสังเกต การบันทึก การนำเสนอ การฟัง การถาม การตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม การค้นหาคำตอบจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ การทำวิจัยสร้างความรู้ การเชื่อมโยงบูรณาการ และการเขียนเรียบเรียง

กิจกรรมที่ 1

1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆละ 3-5 คน สรุปความเข้าใจเรื่องความพอเพียงตามหลักแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นำเสนอในการพบกลุ่ม และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
2. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ให้ผู้เรียนอธิบายพอสังเขป
3. ให้ผู้เรียนอธิบายหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาคนอย่างไร จงอธิบาย
5. มนุษย์สามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างไรบ้าง จงอธิบาย

บทที่ 2

การประกอบอาชีพอย่างพอเพียง

สาระสำคัญ

การประกอบอาชีพอย่างพอเพียงต้องอาศัยหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาพิจารณาจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตัวเอง ครอบคร้ว และชุมชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับอาชีพที่ตนเองตัดสินใจเลือกทำแล้วใช้เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรมเป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพใช้ดำเนินงานการประกอบอาชีพอย่างพอเพียง

ผลการเรียนที่คาดหวัง

บอกแนวทาง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง
ครอบคร้ว ชุมชน
- เรื่องที่ 2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการประกอบอาชีพ

เรื่องที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง

ครอบครัว ชุมชน

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่พอเพียงกับตนเองทำให้อยู่ได้ไม่ต้องเดือดร้อน มีสิ่งจำเป็นที่ทำ
ได้โดยตัวเองไม่ต้องแข่งขันกับใคร และมีเหลือเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีอันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนในชุมชน
และขยายไปจนสามารถที่จะเป็นสินค้าส่งออก เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจระบบเปิดที่เริ่มจากตนเอง
และความร่วมมือ วิธีการเช่นนี้จะดึงศักยภาพของ ประชากรออกมาสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ซึ่งม
ีความผูกพันกับ “จิตวิญญาณ” คือ “คุณค่า” มากกว่า “มูลค่า”

ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงจะจัดลำดับความสำคัญของ “คุณค่า” มากกว่า “มูลค่า” มูลค่านั้นขาด
จิตวิญญาณ เพราะเป็นเศรษฐกิจภาคการเงิน ที่เน้นที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่ไม่จำกัดซึ่งไร
ขอบเขต ถ้าไม่สามารถควบคุมได้การใช้ทรัพยากรอย่างทำลายล้างจะรวดเร็วขึ้นและปัญหาจะตามมา เป็น
การบริโภคที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือพาไปหาความทุกข์ และจะไม่มีโอกาสบรรลุวัตถุประสงค์ในการ
บริโภค ที่จะก่อให้เกิดความพอใจและความสุข (Maximization of Satisfaction) ผู้บริโภคต้องใช้หลัก
ขาดทุนคือกำไร (Our loss is our gain) อย่างนี้จะควบคุมความต้องการที่ไม่จำกัดได้ และสามารถจะลด
ความต้องการลงมาได้ ก่อให้เกิดความพอใจและความสุขเท่ากับได้ตระหนักในเรื่อง “คุณค่า” จะช่วยลด
ค่าใช้จ่ายลงได้ ไม่ต้องไปหาวิธีทำลายทรัพยากรเพื่อให้เกิดรายได้มาจัดสรรสิ่งที่เป็น “ความอยากที่ไม่มีที่
สิ้นสุด” และขจัดความสำคัญของ “เงิน” ในรูปรายได้ที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคลงได้ระดับหนึ่ง แล้วยัง
เป็นตัวแปรที่ไปลดภาระของกลไกของตลาดและการพึ่งพิงกลไกของตลาด ซึ่งบุคคลโดยทั่วไปไม่
สามารถจะควบคุมได้ รวมทั้งได้มีส่วนในการป้องกันการบริโภคเลียนแบบ (Demonstration Effects) จะ
ไม่ทำให้เกิดการสูญเสีย จะทำให้ไม่เกิดการบริโภคเกิน (Over Consumption) ซึ่งก่อให้เกิดสภาพเศรษฐกิจ
ดี สังคมไม่มีปัญหา การพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเทศไทยอุดมไปด้วยทรัพยากรและยังมีพอสำหรับประชาชนไทยถ้ามีการจัดสรรที่ดี โดยยึด
"คุณค่า" มากกว่า "มูลค่า" ยึดความสัมพันธ์ของ “บุคคล” กับ “ระบบ” และปรับความต้องการที่ไม่
จำกัดลงมาให้ได้ตามหลักขาดทุนเพื่อกำไร และอาศัยความร่วมมือเพื่อให้เกิดครอบครัวที่เข้มแข็งอันเป็น
รากฐานที่สำคัญของระบบสังคม

ในการผลิตนั้นจะต้องทำด้วยความรอบคอบไม่เห็นแก่ได้ จะต้องคิดถึงปัจจัยที่มีและประโยชน์
ของผู้เกี่ยวข้อง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอย่างเช่นบางคนมีโอกาสทำโครงการแต่ไม่ได้คำนึงว่าปัจจัยต่าง ๆ
ไม่ครบ ปัจจัยหนึ่งคือขนาดของโรงงาน หรือเครื่องจักรที่สามารถที่จะปฏิบัติได้ แต่ข้อสำคัญที่สุด คือ
วัตถุดิบ ถ้าไม่สามารถที่จะให้ค่าตอบแทนวัตถุดิบแก่เกษตรกรที่เหมาะสม เกษตรกรก็จะไม่ผลิต ยิ่งถ้าใช้
วัตถุดิบสำหรับใช้ในโรงงานนั้น เป็นวัตถุดิบที่จะต้องนำมาจากระยะไกล หรือนำเข้าก็จะยิ่งยาก เพราะวา

วัตถุดิบที่นำเข้านั้นราคายังแพง บางปีวัตถุดิบมีบริบูรณ์ ราคาอาจจะต่ำลงมา แต่เวลาจะขายสิ่งของที่ผลิตจากโรงงานก็ขายยากเหมือนกัน เพราะมีมากจึงทำให้ราคาตก หรือกรณีใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร เกษตรกรรู้ว่าเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น และผลผลิตที่เพิ่มนั้นจะล้มตลาด ขายได้ในราคาที่ลดลง ทำให้ขาดทุน ต้องเป็นหนี้สิน

การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนจะช่วยให้อารงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน และเกิดความยั่งยืน โดยคำนึงถึง

1. รู้จักใช้และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดและรอบคอบ โดยเริ่มต้นผลิตหรือบริโภคภายใต้ข้อจำกัดของรายได้หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน คือใช้หลักพึ่งพาตนเอง โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา รู้จักประมาณตน โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ในการลงทุนประกอบอาชีพให้เป็นไปตามกำลังทรัพย์และศักยภาพของตนเอง เช่น

1.1 ปลูกผักสวนครัวลดค่าใช้จ่าย

1.2 นำน้ำที่ผ่านการใช้แล้วในครัวเรือนมารดพืชผักสวนครัว

1.3 นำพืชผักสวนครัวที่เพาะปลูกได้มาบริโภค แบ่งปันเพื่อนบ้าน บางส่วนนำไปขายที่ตลาด ส่วนที่เหลือนำไปเลี้ยงหมู

1.4 นำเงินจากการขายพืชผักสวนครัวและหมูไปซื้อสินค้าและบริการที่สมาชิกในครัวเรือนต้องการและมีความจำเป็นในการอุปโภคบริโภค

1.5 เก็บออมเงินส่วนที่เหลือจากการบริโภคไว้ใช้จ่ายในอนาคต

1.6 นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนซื้อเมล็ดพืช เพื่อเพาะปลูกต่อไป

2. เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด โดยการนำทรัพยากรหรือวัสดุต่างๆ ที่สามารถหาได้ง่ายในชุมชนมาใช้ประโยชน์ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าด้วยการหมุนเวียนทุนธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง ช่วยลดภาระการเสี่ยงด้านราคาจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ทรัพยากร โดยคำนึงที่ไม่เป็นภัยกับสิ่งแวดล้อม เช่น

2.1 การทำไร่นาสวนผสมและการเกษตรผสมผสานเพื่อให้มีการหมุนเวียน มีสินค้าหลากหลาย ลดภาวะเสี่ยงด้านราคา

2.2 การจ้างแรงงานภายในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ตนเอง ครอบครัว และชุมชนมีรายได้

2.3 การทำปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกและใช้วัสดุเหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย) เพื่อลดค่าใช้จ่ายและบำรุงดิน

2.4 การเพาะเห็ดฟางจากวัสดุเหลือใช้ไนไรนา

2.5 การปลูกไม้ผลสวนหลังบ้าน และไม้ใช้สอยในครัวเรือน

2.6 การปลูกพืชสมุนไพร ช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย

- 2.7 การเลี้ยงปลาในร่องสวน ในนาข้าวและแหล่งน้ำ เพื่อเป็นอาหารโปรตีนและรายได้เสริม
- 2.8 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง และไก่ไข่ ประมาณ 10 – 15 ตัวต่อครัวเรือนเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหาร รำ และปลายข้าวจากผลผลิตการทำนา การเลี้ยงสัตว์จากการปลูกพืชไร่ เป็นต้น
- 2.9 การทำก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์

เรื่องที่ 2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการประกอบอาชีพ

จากพระราชดำรัส : เศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะของเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท เช่น ผู้ที่ได้เป็นเจ้าของโรงงาน อุตสาหกรรมและบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการเพราะความเจริญเติบโตจากเนื้อ ของงาน โดยอาศัยการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้มา ลงทุนจนเกินตัวจนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ เมื่อภาวะของเงินผันผวน ประชาชนก็จะต้องไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เกินตัว และ (จากการศึกษา) รายงานการวิจัยศึกษาการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านโงกน้ำ) นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกระบวนการประกอบอาชีพของ ชุมชนบ้านโงกน้ำ ตำบลนาขยาด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ของจังหวัดพัทลุง ในปี 2544 และเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการส่งเสริมเศรษฐกิจ พอเพียงทั้งในระดับครัวเรือน กลุ่มองค์กร และระดับหมู่บ้าน ได้ยึดหลักทางสายกลาง อันได้แก่ 3 ห่วงยึดเหนี่ยว และ 2 ห่วงเงื่อนไขการปฏิบัติ โดยเสนอผลการวิเคราะห์ในแต่ละด้านดังนี้

3 ห่วงยึดเหนี่ยว

1. ด้านความพอประมาณ

ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ อย่างพอเพียง เหมาะสมแบบค่อยเป็นค่อยไป ใช้ เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็น มีรายได้เสริมจากการปลูกผัก เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค เลี้ยงปลา ปลูก ไม้จุนเจือครอบครัว อีกทางหนึ่ง สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเหมาะสมตามอัตภาพของตน

2. ด้านความมีเหตุผล

ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่น เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน มีขนาด การผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ เช่น ใช้พื้นที่ทางการเกษตรที่ว่างอยู่ อย่างคุ้มค่า โดยการปลูกพืชผักสวนครัวข้างบ้าน พื้นที่สวนข้างบ้าน ตามสายรั้วบ้าน บางครอบครัว ก็ปลูกพืชผักและ ผลไม้ครบวงจรเพื่อลดค่าใช้จ่าย บางครอบครัวก็เลี้ยงโค เลี้ยงสุกร เลี้ยงปลา ปลูก กลุ่มอาชีพทำขนม เพื่อ เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนจากอาชีพเสริม “ชาวบ้านโงกน้ำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในชุมชน ไม่ค่อยไป ทำงานนอกหมู่บ้านและไม่ค่อยมีคนนอกมาค้าขายหรือประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

3. ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

เน้นการกระจายความเล็งจากการมีผลผลิตหลากหลาย ไม่ก่อกำหนดเงินความสามารถในการบริหารจัดการ มีการเปิดศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านขึ้นที่กลุ่มออมทรัพย์บ้านโงกน้ำ ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้กับคนในชุมชน และกลุ่มอาชีพต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง มีการทำกลุ่ม ปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด ซึ่งทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีได้ค่อนข้างมาก การรวมกลุ่มทำปลาคุกร้าทำให้เพิ่มมูลค่าของปลาดุก และถนอมอาหารเก็บไว้รับประทานได้นานขึ้น นอกจากนี้ช่วยในด้านการประกอบอาชีพหลักแล้ว ยังมีกลุ่ม ทำสบู่เหลว ยาสมุนไพร ซึ่งก็ให้การสนับสนุน และมีส่วนร่วมอยู่เสมอ ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้น ยังบอกว่า อยากให้หน่วยงานทางราชการเข้ามาส่งเสริม และให้ความรู้กับกลุ่มต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง และอยากให้มีกลุ่มอาชีพเสริมนี้ให้ความรู้ด้านอาชีพบางอย่าง เช่น การซ่อมรถ มอเตอร์ไซค์ การเย็บผ้า การเชื่อมโลหะ ช่างตัดผม เป็นต้น เพราะหลายคนอยากให้หน่วยงานทางราชการเข้ามาอบรมให้บ้าง เพื่อให้สามารถซ่อมแซมของตนเองได้และประกอบอาชีพเป็นธุรกิจ หรือกลุ่มของตนเอง เพื่อให้มีรายได้เสริมของครอบครัวด้วย

2 ห่วงเงื่อนไขการปฏิบัติ

1. เงื่อนไขความรู้

ในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนบ้านโงกน้ำ มีความรอบคอบ มีความรู้ และมีความระมัดระวัง มีการทำแผนแม่บท การแบ่งงานความรับผิดชอบในแต่ละกลุ่ม รู้จักการอนุรักษ์ทั้งสิ่งแวดล้อมและประเพณี ฐักการฟื้นฟูสิ่งที่มีคุณค่าที่เคยหายไปแล้ว ให้กลับมาเป็นประโยชน์อีกครั้งหนึ่งตลอดจนมีการประยุกต์ภูมิปัญญาของการประกอบอาชีพ แบบดั้งเดิม นำมาบูรณาการกับเทคนิคและวิธีการของการประกอบอาชีพในสมัยปัจจุบัน แต่ทั้งนี้การส่งเสริมการให้ความรู้ก็ต้องทำอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ตลอดจนให้เกิดความทั่วถึงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและของแต่ละกลุ่มอาชีพต่างๆ ตลอดจนให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง และความต้องการของผู้บริโภคและผู้ให้บริการให้มากขึ้น ท้ายที่สุดคือ การส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาสูงสุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เขาเหล่านั้นกลับมาพัฒนาบ้านเกิดภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ได้อธิบายให้ทราบว่า การประกอบอาชีพซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรมนั้น มีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่น ฐุ่น พ่อ ฐุ่น แม่ มายังรุ่นลูก และหลาน ไปตลอด ส่วนใหญ่แล้วเป็นการให้ความรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน เช่น เมื่อไปปลูกยางก็จะพาลูกหลานไปด้วย ในขณะที่ไปช่วยเป็นการให้เขาได้มีส่วนร่วม โดยการสอน แนะนำ ให้ลูกหลานได้เห็น การเลี้ยงสุกรก็เช่นกัน และอื่นๆ ก็เป็นลักษณะนี้ ถ้ามองมาทางราชการนำความรู้มาให้ก็นานๆ มาครั้ง แต่ก็ต้องเป็นหมู่บ้าน แต่ก็ถือว่าเป็นหมู่บ้านที่โชคดีที่มีประชากร ชาวบ้าน ที่เป็นแหล่งให้ความรู้ได้ค่อนข้างมาก ถึงแม้ว่าคนรุ่นใหม่จะไม่เรียนนอกบ้านมากขึ้น แต่ท่านก็รวบรวมความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ในการทำมาหากินหรือประกอบอาชีพให้เห็น

2. เงื่อนไขคุณธรรม

มีความซื่อสัตย์ในการประกอบการไม่เอาัดเอาเปรียบผู้บริโภคและไม่เอาัดเอาเปรียบแรงงานลูกจ้าง มีความขยันอดทน การประกอบอาชีพของชุมชนบ้าน โกงน้ำส่วนใหญ่มากแล้ว เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ในการประกอบอาชีพของตนเอง มีความขยัน อดทน มีการแบ่งปันระหว่างครัวเรือน หัวหน้าครอบครัวที่มีอาชีพการทำสวนยางพารา มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองในการขายผลผลิตจากยางพาราที่เป็นน้ำยางมีคุณภาพ ไม่มีการใส่น้ำและสิ่งแปลกปลอม มีความตระหนักในการเพาะปลูก โดยพยายามหลีกเลี่ยงในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช หันมาใช้สารกำจัดแมลงในธรรมชาติแทน ปุ๋ยที่ใช้ส่วนใหญ่ก็ใช้ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ที่ผลิตขึ้นมาเอง หรือใช้มูลปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด เพื่อความปลอดภัยของสมาชิกในครัวเรือนเอง และยังผลไปถึงผู้ที่ซื้อไปบริโภค

ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็ใช้อาหารสัตว์จากธรรมชาติที่มีหรือเพาะปลูกเอง เช่น หญ้าที่ใช้เลี้ยงโค เพาะอาหารสุกรที่เหลือจากเศษอาหาร และอาหารจากพืชผัก พืชธรรมชาติที่หาได้เอง หลีกเลี่ยงการใช้สารเร่งเนื้อแดง เวลาส่วนใหญ่ใช้ไปในการทำมาหาเลี้ยงครัว ให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมห่างไกลยาเสพติด ถึงแม้ว่าหมู่บ้าน โกงน้ำจะเป็นชุมชนปลอดยาเสพติดก็ตาม ซึ่งในขณะนี้ได้ทำงานร่วมกัน และมีการสอนคุณธรรมกับครอบครัวด้วย

กิจกรรมที่ 2

แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ กลุ่มละ 5 คน แล้วดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ในแต่ละกลุ่มระดมความคิด ในประเด็น “การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัวยุคนั้น” แล้วเลือกนำเสนอเพียงหัวข้อเดียวว่า กลุ่มของตนเองสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในจัดสรรทรัพยากรอย่างไร เช่น การประหยัดค่าใช้จ่าย การพึ่งตนเอง ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ความรู้ และคุณธรรม เป็นต้น
2. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเสนอแนวทางการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ 3 – 5 นาที โดยให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมประเมิน แนวทางการเผยแพร่ฯ ว่า เหมาะสมหรือควรแก้ไขอย่างไร เช่น การเผยแพร่โดยใช้ป้ายโปสเตอร์ แผ่นพับ และการประชาสัมพันธ์ทาง Internet เป็นต้น
3. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแนวทางการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ไปเผยแพร่ในสถานศึกษาและชุมชนใกล้สถานศึกษา

บทที่ 3

การวางแผนประกอบอาชีพแบบพอเพียง

สาระสำคัญ

การวางแผนการประกอบอาชีพตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการกำหนดทิศทาง ขอบเขต วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการประกอบอาชีพ โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และความต้องการด้านอาชีพของตนเอง โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดทำโครงการและแผนงานประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ และมีความรู้ ความเข้าใจ การประกอบอาชีพบนฐานความรู้ และมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

ผลการเรียนที่คาดหวัง

1. ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ในการวางแผนการประกอบอาชีพ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ผู้เรียนสามารถจัดทำโครงการประกอบอาชีพ ตามแผนงานที่วางไว้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
3. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การประกอบอาชีพบนฐานความรู้ คุณุณธรรม

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 การวางแผนการประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 2 โครงการและแผนงานประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 1 การวางแผนการประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประกอบอาชีพ คือการทำมาหากินของมนุษย์ เป็นการแบ่งหน้าที่ การทำงานของคนในสังคม และทำให้ดำรงชีวิตในสังคมได้ บุคคลที่ประกอบอาชีพจะได้ค่าตอบแทน หรือรายได้ที่จะนำไปใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และสร้างมาตรฐานที่ดีให้แก่ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ความจำเป็นของการประกอบอาชีพมี ดังนี้

1. เพื่อตนเอง การประกอบอาชีพทำให้มีรายได้มาใช้จ่ายใช้สอยในชีวิต
2. เพื่อครอบครัว ทำให้สมาชิกของครอบครัวได้รับการเลี้ยงดูทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. เพื่อชุมชน ถ้าสมาชิกในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้ดีจะส่งผลให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ดีขึ้น อยู่ดีกินดี ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและพัฒนาดตนเองได้
4. เพื่อประเทศชาติ เพื่อประชากรของประเทศมีการประกอบอาชีพที่ดี มีรายได้ดี ทำให้มีรายได้ที่เสียภาษีให้กับรัฐบาลมีรายได้ไปใช้บริหารประเทศต่อไป

มนุษย์ไม่สามารถผลิตสิ่งต่าง ๆ มาสนองความต้องการของตนเองได้ทุกอย่างจำเป็นต้องมีการแบ่งกันทำและเกิดความชำนาญ จึงทำให้เกิดการแบ่งงานและแบ่งอาชีพต่าง ๆ ขึ้น สาเหตุที่ต้องมีการแบ่งอาชีพ คือ การที่มนุษย์มีความรู้ความสามารถของแต่ละคนแตกต่างกัน มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศที่แตกต่างกัน และได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ที่แตกต่างกัน การประกอบอาชีพ เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตเรื่องหนึ่ง เนื่องจากทุกคนต้องมีอาชีพถึงจะดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่จะเป็นอาชีพแบบใด ทำอะไร ทำอย่างไรให้มีชีวิตอยู่ได้ หรือทำอะไรถึงจะประสบความสำเร็จในอาชีพที่ทำอยู่ ก็ขึ้นอยู่กับการวางแผนการประกอบอาชีพนั้น ๆ การประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จตามความต้องการ จำเป็นต้องมีการวางแผนการประกอบอาชีพที่ชัดเจน เป็นระบบ

การวางแผน เป็นเรื่องของการกำหนดความต้องการ วิธีการดำเนินการ และคาดหมาย ผลการดำเนินการในอนาคต โดยใช้หลักวิชาการ เหตุผล มีข้อมูลตัวเลขประกอบ มีการเสนอปัญหาเพื่อขจัดอุปสรรคที่จะมาถึงเป้าหมายข้างหน้าได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติรู้ว่าทำอะไร ที่ไหนเมื่อใด กับใครทำอะไร และทำเพื่ออะไรได้อย่างชัดเจน ซึ่งนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและได้ผล

ดังนั้น การวางแผนการประกอบอาชีพ จึงเป็นการกำหนดทิศทาง ขอบเขต วัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการประกอบอาชีพ โดยมีกระบวนการที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและความต้องการด้านอาชีพของตนเอง การประกอบอาชีพมีหลายรูปแบบ หลายวิธีการ หลากหลายแนวทางที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นๆ

การวางแผนการประกอบอาชีพ ก็เหมือนกับ เสาไฟที่ให้แสงสว่างตามท้องถนนที่ผ่านไปมา เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการเดินทางตลอดเส้นทางนั้น การวางแผนการประกอบอาชีพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง การจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้ ก็ขึ้นอยู่กับ การวางแผนการประกอบอาชีพ ที่ถูกต้อง และการที่จะวางแผนการประกอบอาชีพ ควรจะต้องศึกษา ดังนี้

1. การรู้จักตนเอง การเลือกอาชีพดูเหมือนจะเป็นการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตของเรา เพราะนั่นคือตัวกำหนดรายได้ที่จะเกิดขึ้น จากความสามารถของเราเอง และไม่น่าเชื่อว่าหลายคนยอมทนอยู่กับอาชีพที่ตนเองเกลียดได้ หรือไม่ได้ใช้ความสามารถที่แท้จริงในการทำงานเลย เพราะพวกเขาไม่เคยเกิดความสงสัยว่า จริงๆแล้วตนเองต้องการอะไร “การขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนบางคนเลือกทำงานที่ห่างไกลจากความสามารถที่แท้จริงของตนเอง และเป็นสาเหตุให้คนย้ายตำแหน่งงานของตนเอง หรือเป็นสาเหตุที่ทำให้คนเราเลือกเปลี่ยนอาชีพทั้งที่ก้าวไปได้เพียงครึ่งทางเท่านั้น”

การสร้างเชื่อมั่นให้ตนเอง ควรเริ่มต้นจากการค้นหาตนเองว่า “เราเป็นใคร” “เราอยากทำอะไร” “เราทำอะไรได้ดี” “เราทำอะไรบ่อยที่สุด” และคำตอบที่ได้กลับมาจะช่วยให้เราทราบว่าตนเองมีทักษะความสามารถ ความสนใจ ค่านิยม ความชอบส่วนตัว และรูปแบบการทำงานในด้านใด และในช่วงที่กำลังสำรวจตัวตนเองนั้น อย่าลืมนำเรื่องนี้ไปให้คนในครอบครัว เพื่อนสนิทของเราทราบ เพราะพวกเขาอาจช่วยให้คุณค้นพบตัวตนของตนเองได้เร็วขึ้น ซึ่งคนเหล่านั้นต้องเป็นคนที่รู้จักคุณมาเป็นเวลาหลายปี จึงจะสามารถบอกได้ว่าคุณมีจุดอ่อน-จุดแข็งในด้านใดบ้าง หรือทำแบบทดสอบบุคลิกภาพหรือความถนัด แล้วใช้ประโยชน์จากคำแนะนำที่ได้จากการทำแบบสำรวจ “การตอบคำถามที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพอาจทำให้ทราบข้อมูลของตนเอง ซึ่งเราไม่เคยทราบมาก่อน แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบอาชีพสามารถช่วยให้มองเห็นความสามารถในส่วนนั้นๆได้”

2. การศึกษาการประกอบอาชีพ ปัจจุบันนี้มีอาชีพต่างๆเกิดขึ้นหลายพันอาชีพ หากขาดแผนการทำงาน อาจก่อให้เกิดการเลือกอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับตนเองได้ หากรู้จักประเมินความสามารถของตนเองอย่างซื่อสัตย์ โอกาสที่จะเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมย่อมสูงตามไปด้วย ควรเลือกประกอบอาชีพโดยยึดจากความรู้สึภายในเป็นหลัก เลือกงานที่เหมาะสมกับตนเองเท่านั้น วิธีที่จะช่วยให้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองได้ มี 2-3 วิธี นั่นก็คือ อ่านรายละเอียดอาชีพต่างๆในประกาศรับสมัครงาน หาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลทุกเรื่องได้อย่างน่าอัศจรรย์ นอกจากนี้ยังสามารถหาข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้อื่นได้ด้วย เช่น บทสัมภาษณ์ของผู้คนที่ประกอบอาชีพที่คุณสนใจ หรือสอบถามข้อมูลการทำงานจากผู้อื่น ซึ่งข้อมูลการสัมภาษณ์ เหล่านี้ อาจจะช่วยให้คุณทราบสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการทำงานนั้นๆอีกด้วย

3. การตัดสินใจ เป็นขั้นตอนสำคัญหลังจากได้จับมือกับตนเอง เพื่อมองหางานที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว ก็มาถึงขั้นตอนสำคัญ กลยุทธ์หนึ่งที่จะทำให้สามารถตัดสินใจได้ นั่นก็คือ การร่างความต้องการของตนเองภายใน ระยะเวลาหนึ่งปีลงในกระดาษ จากนั้นก็เพิ่มเป็น 5 ปี หรือ 10 ปี ต่อไป อีกวิธีคือ เปรียบเทียบ ข้อดีและข้อเสียของการทำงาน สำหรับสองหรือสามอาชีพที่ตนเองสนใจมากที่สุด และเลือก อาชีพที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมที่สุด

เมื่อตัดสินใจเลือกแล้ว ก็ถึงเวลาทดสอบสิ่งที่เลือกเอาไว้ ต้องค้นหาโอกาสให้ตนเองอีกครั้ง ยอมรับการฝึกงาน เพื่อ โอกาสที่จะได้งานในอนาคต หรือเลือกเรียนเกี่ยวกับการทำงานนั้นๆ เพิ่มเติม รวมทั้งหาทางอบรมหรือฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจนั้นด้วย

การเตรียมตัวอย่างดี ย่อมดีกว่าการสละสิทธิ์โดยไม่ได้ลองทำอะไรเลย การทำงานชั่วคราว หรืองานอาสาสมัครเป็นการสั่งสมประสบการณ์ในงานทำงานอย่างช้าๆ เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับการทำงานที่มีคุณภาพ ซึ่งจะกลายเป็นที่พอใจของนายจ้างต่อไป นอกจากนี้ควรเป็น สมาชิกชุมชนที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการทำงาน เพราะจะช่วยให้สามารถหาคำแนะนำได้จาก สมาชิกท่านอื่นๆ ในการค้นหางาน คำแนะนำ รวมทั้งเป็นบุคคลอ้างอิงให้เราได้อีกด้วย ก็เหมือนกับ คุณใช้นิ้วจุ่มลงไปใต้น้ำเพื่อทดสอบ คุณจะพบว่าตนเองได้ประสบการณ์ต่างๆ มากมายโดยไม่มีข้อผูกมัดทั้งด้านเวลา และความมุ่งมั่น หากคุณค้นพบว่าอาชีพที่คุณเลือก ไม่ได้เป็นไปตามที่ตนเองคาดหวังไว้ ก็สามารถหาตัวเลือกใหม่ได้ จนกว่าจะพบสิ่งที่ตนเอง ต้องการ

แต่การวางแผนการประกอบอาชีพก็ยังไม่ใช่ว่าจุดสิ้นสุดสำหรับเรื่องนี้ กิจกรรมต่าง ๆ จะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ตามความเปลี่ยนแปลงในตัวคุณ “คุณต้องรู้จักการยืดหยุ่น และพร้อมที่จะพัฒนาแผนการของตนเอง เพื่อค้นหาสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเอง รวมทั้งมองหาโอกาสสร้างความก้าวหน้าให้ตนเองอยู่เสมอ” ในเรื่องของการทำงาน การวางแผนย่อมทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากกว่าการ การนั่งเฉย

การประกอบอาชีพ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประกอบอาชีพอิสระ มีลักษณะเป็นเจ้าของกิจการ ดำเนินการบริหารจัดการด้วยตนเอง ในรูปของกลุ่มอาชีพ ห้างหุ้นส่วน บริษัท ฯลฯ การประกอบการหรือเจ้าของต้องมีความตั้งใจ อดทน ทุ่มเท ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้กิจการดำเนิน ไปจนเกิดความมั่นคงประสบความสำเร็จ การประกอบอาชีพอิสระยังสามารถแบ่งเป็น

1.1 อาชีพอิสระด้านการผลิต ผู้ประกอบอาชีพต้องมีกระบวนการ หรือขั้นตอนการผลิตหรือการแปรรูปสินค้าออกไปจำหน่ายในท้องตลาด ในลักษณะขายส่งหรือขายปลีก เช่น การทำอาหาร การทำสวนผลไม้ การเลี้ยงปลา ฯลฯ

1.2 อาชีพอิสระด้านการให้บริการ เป็นอาชีพที่นิยมกันอย่างแพร่หลายตามสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิต ทำให้คนที่มีเวลาว่างน้อยหันมาพึ่งเทคโนโลยีประกอบการประกอบอาชีพงานการ ให้บริการมีความเสี่ยงน้อย การลงทุนต่ำ การประกอบอาชีพด้านนี้ปัจจุบันจึงแพร่หลาย เช่น บริการทำความสะอาด บริการซักรีดเสื้อผ้า บริการล้างรถยนต์ ซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า การทำนายโชคชะตา เป็นต้น

2. **การประกอบอาชีพรับจ้าง** เป็นการประกอบอาชีพโดยไม่ได้เป็นผู้ประกอบการ แต่ต้องทำงานตามที่เจ้านายมอบหมาย ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน อาหาร ที่พักอาศัย และสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ปัจจุบันสังคมไทยส่วนใหญ่นิยมเป็นลูกจ้าง เนื่องจากความรับผิดชอบมีจำกัดไม่เสี่ยงกับผลกำไรขาดทุน ซึ่งอาจทำงานในสถานประกอบการขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็ก หรือเป็นธุรกิจการผลิตหรือการบริการ เช่น โรงงานพนักงานขาย พนักงานบริษัท พนักงานธนาคาร พนักงานบัญชี เป็นต้น

การประกอบอาชีพของบุคคลทุกคน ย่อมมุ่งหวังให้ตนเองประสบความสำเร็จในอาชีพ หน้าที่ การงานทั้งนั้น และแนวทาง วิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ สามารถยึดเป็นหลักการ แนวทางในการประกอบอาชีพได้ทุกอาชีพ คือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประกอบอาชีพตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรยึดหลักในการปฏิบัติตน ดังนี้

1. **ยึดความประหยัด** ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า “ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง” ปฏิบัติได้ด้วยวิถีจิตบั้นทึกหรือทำบุญชักรวเรือน

2. **ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต** แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพของตนเป็นหลักสำคัญ”

3. **ละเลิกการแก่งแย่งประโยชน์ และแข่งขันกัน** ในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กัน อย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

4. **ใฝ่หาความรู้** ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางในชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้อง ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตัวเอง”

5. **ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี** ลดละสิ่งชั่วกิเลสให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชโองการว่า “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่น

พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษา และเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้่องงามสมบูรณ์ขึ้น” ทรงยืนยันว่าคำสำคัญที่สุด คือ คำว่า “พอ” ต้องสร้างความพอที่สมเหตุสมผลให้กับตัวเองให้ได้และเราก็จะพบกับความสุข

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาเป็น แนวทางในการประกอบอาชีพได้ทุกอาชีพ เช่น อาชีพเกษตรกรรม อาชีพธุรกิจ ฯลฯ

เศรษฐกิจพอเพียงกับอาชีพเกษตรกรรม

อาชีพเกษตรกรรม ถือว่าเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพสำคัญของประเทศ ประชากรของไทยไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ยังประกอบอาชีพนี้อยู่ อาชีพเกษตรกรรมเกี่ยวข้องกับการผลิต และการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการทางด้านการเกษตร ผลผลิตทางการเกษตรนอกจากใช้ในการบริโภคแล้วยังใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตทางอุตสาหกรรมอีกด้วย ได้แก่ การทำนา การทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริฯ ให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความแข็งแรงพอก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์ โดยยึดหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม

ขั้นที่ 3 สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับการจัดพื้นที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและมีชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมีแบ่งพื้นที่เป็นส่วน ๆ ได้แก่ พื้นที่น้ำ พื้นที่ดินเพื่อเป็นที่นาปลูกข้าว พื้นที่ดินสำหรับปลูกพืชไร่ร่นานาพันธุ์ และที่สำหรับอยู่อาศัย/เลี้ยงสัตว์ ในอัตราส่วน 3 : 3 : 3 : 1 เป็นหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็ก ออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน

2. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียง ต่อการเพาะปลูกได้ตลอดปี

3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ สำหรับเกษตรกรรายย่อย 3 ชั้นตอน เพื่อให้พอเพียงสำหรับเลี้ยงตนเองและเพื่อเป็นรายได้

ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ 1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็น

เศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ 30% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉดฯ ได้ด้วย) พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน ในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ 30% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย และพื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ 10% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และ โรงเรือนอื่น ๆ (ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผักสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจากขั้น “พออยู่พอกิน” ไปสู่ขั้น “พอมีอันจะกิน” เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นที่สองและขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2542)

ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้าน

- (1) การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก
- (2) การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาขู้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
- (3) ความเป็นอยู่ ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง
- (4) สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีอนามัยเมื่อยามป่วยไข้หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ
- (5) การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง
- (6) สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

กิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้นฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัท จะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- (1) เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- (2) ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรมาสีเอง)
- (3) เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ซื้อในราคาขายส่ง)
- (4) ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลองขยายผล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิตจำนวน 25 แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพบก กระทรวงกลาโหม และกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินงานให้มีการนำเอาทฤษฎีใหม่นี้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้น

แผนภาพ จำลองการจัดสัดส่วนพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่

ระบบการจัดการพื้นที่

1. สระน้ำ ขนาดประมาณ 3 ไร่ ไว้เก็บกักน้ำและเลี้ยงปลาไว้บริโภค
2. นาข้าว ประมาณ 3 ไร่ ปลูกข้าวไว้บริโภค และปลูกพืชผักหมุนเวียนตามฤดูกาล
3. ไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ ประมาณ 3 ไร่ ควรเป็นแบบผสมผสาน และพึงพาอาศัยกันเป็นชั้น ๆ เช่น
 - ไม้ผลหรือไม้ใช้สอยขนาดใหญ่ ต้นสูง เช่น สเดอ, มังคุด ฯลฯ

- ไม้ผลพุ่มขนาดกลาง เช่น มะม่วง ลำไย ขนุน ชมพู่ ส้มโอ ฯลฯ
 - ไม้ผลพุ่มเตี้ย เช่น มะนาว ส้มเขียวหวาน ส้มจี๊ด ฯลฯ
 - ไม้ผลและพืชผักขนาดเล็ก เช่น มะเขือ พริก กระเพรา ผักหวาน ฯลฯ
 - ผักสวนครัว เช่น ตะไคร้ และพืชผัก ฯลฯ
 - ผักประเภทเถา เกาะต้นไม้ใหญ่ เช่น ตำลึง, ฟัก, บวบ, ถั่วชนิดต่างๆ, พริกไทย ฯลฯ
 - ผักเลื้อยกินหัว เช่น มัน จิง ข่า
4. ที่อยู่อาศัยตามสภาพ คอกปศุสัตว์ และพืชผักสวนครัวที่ต้องการแสงแดด และแปลงปุ๋ยหมัก (หากไม่ใช้มูลสัตว์ แนะนำให้เลี้ยงหมูหลุม) ใช้เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ จัดระบบภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมที่ดี
5. แนวรั้วควรเป็นพืชสวนครัวรั้วกินได้ เช่น หากมีเสารั้วควรปลูกแก้วมังกร ระหว่างเสารั้วควรเป็นผักหวาน, ชะอม, ต้นแค, มะละกอ ฯลฯ
6. รอบ ๆ ขอบสระน้ำ ปลูกพืชผักได้ตามสภาพ เช่น กัญชง, อ้อย, มะรุม, แคน ส่วนของสระด้านในควรปลูกหญ้าแฝกกันการพังทลายของดินลงสระ

หมายเหตุ การออกแบบวางผัง ควรคำนึงถึงสภาพพื้นที่ของแต่ละรายตามสภาพจริง

เศรษฐกิจพอเพียงกับอาชีพธุรกิจ

ธุรกิจทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทการผลิต การค้า หรือบริการ ล้วนแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากผลประกอบการทางธุรกิจมีอิทธิพลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของประเทศ การดำเนินธุรกิจในประเทศไทยที่ผ่านมามีเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยระบบทุนนิยมที่กระตุ้นให้คนบริโภคตลอดเวลาและมากยิ่งขึ้น เพื่อผลตอบแทนสูงสุดโดยไม่คำนึงถึงวิธีการอันชอบธรรมการขยายตัวของผลผลิตมุ่งการพึ่งพาอุปสงค์ เทคโนโลยี และทุนจากต่างประเทศ ทำให้ความสามารถในการพึ่งพาตนเองต่ำลง องค์กรธุรกิจถูกครอบงำความคิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ด้านลบ ส่งผลกระทบต่อค่านิยมและทัศนคติที่เน้นความร่ำรวยและความสะดวกสบายเป็นเป้าหมาย เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และขาดจิตสำนึกต่อสาธารณะ องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงภายใต้เงื่อนไขในระบบเศรษฐกิจโลกที่มีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน

ดังนั้น การปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์ จึงจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้และการยืนหยัดอยู่ บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างศักยภาพการดำเนินธุรกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากสภาพแวดล้อมภายนอก ในบริบทของความเชื่อมั่นต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในองค์กรจากประเด็นต่างๆ ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ผลดีเฉพาะในภาคเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงคือการประหยัดและไม่เป็นหนี้ การแสวงหา

กำไรจำกัดกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมาะสมกับธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์ เมื่อพิจารณาจากแนวคิด หลักการ และองค์ประกอบต่างๆ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอธิบายในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้นำไปประยุกต์ใช้กับภาคเกษตรในระยะแรก เพราะมีความชัดเจนสูงกว่าภาคอื่นๆ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่า เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ผลดีเฉพาะภาคเกษตรเท่านั้น ซึ่ง ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 286) ได้อธิบายว่า“เศรษฐกิจพอเพียงมิได้จำกัดเฉพาะของเกษตรกรหรือชาวไร่วางนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งที่อยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท เช่น ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการเพราะความเจริญเติบโตของโรงงาน โดยอาศัยการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้มาลงทุนจนเกินตัวจนไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่าย ไม่ฟุ่มเฟือยเกินตัว” อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในด้านองค์ประกอบและเงื่อนไข จะเห็นได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับและประกอบอาชีพได้ในทุกสาขาไม่จำกัดเฉพาะภาคเกษตร การประยุกต์ใช้กับภาคธุรกิจและภาคเศรษฐกิจอื่นๆ มีความสำคัญมาก เนื่องจากแนวโน้มสังคมไทยเป็นสังคมเมืองมากขึ้น และการผลิตของภาคธุรกิจมีส่วนสูงมาก หากภาคธุรกิจไม่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางแล้ว ยากที่จะเกิดความพอเพียง (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550: 18)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำทางการบริหารธุรกิจ โดยไม่ปฏิเสธระบบการตลาด แต่เป็นเครื่องชี้นำการทำงานของกลไกตลาดให้มีเสถียรภาพดีขึ้น และไม่ ขัดกับหลักการแสวงหากำไร จึงไม่จำเป็นต้องลดกำไรหรือลดกำลังการผลิตลง แต่การได้มาซึ่งกำไรของธุรกิจ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหาผลกำไรเกินควรจากการเบียดเบียนประโยชน์ของสังคม ตลอดจนต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในธุรกิจอย่าง ประหยัดและมีคุณภาพ ดังพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 4 ธันวาคม 2550 ความว่า (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2551ก: 2)

“ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร ไม่ใช่เพียงพอ ไม่ได้หมายความว่าให้ทำกำไรเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้นเอง ทำกำไรก็ทำ ถ้าเราทำกำไรได้ดี มันก็ดี แต่ว่าขอให้มันพอเพียง ถ้าท่านเอากำไรหน้าเลือดมากเกินไป มันไม่ใช่พอเพียง นักเศรษฐกิจเขาว่าพระเจ้าอยู่หัว นี้คิดอะไรแปลกๆ ก็แปลกดี ขายไม่ให้ได้กำไรซื้ออะไรไม่ขาดทุน เป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือไม่ต้องหน้าเลือด แล้วไม่ใช่จะมีกำไรมากเกินไป หรือน้อยเกินไปให้พอเพียง ไม่ใช่เรื่องของการค้าเท่านั้นเอง เป็นเรื่องของการพอเหมาะพอดี”

นอกจากนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ปฏิเสธการเป็นหนี้หรือการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนในภาค

ธุรกิจ โดยยังคงมุ่งสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการผลิต เพื่อความก้าวหน้าขององค์กร แต่เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ กล่าวคือ การกู้ยืมเงินเพื่อลงทุนทางธุรกิจ จะต้องมีการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงที่จะกระทบต่อธุรกิจ โดยคำนึงถึงหลักความคุ้มค่าและกำหนดมาตรการรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2551: 1)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวและสร้างความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ธุรกิจที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะแข่งขันอย่างพอประมาณตามศักยภาพของตนเอง โดยทำธุรกิจที่มีความชำนาญหรือสร้างความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการแข่งขันที่ดีขึ้น

ดังนั้น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจปิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก หรือหันหลังให้กับกระแสโลกาภิวัตน์ แต่เป็นปรัชญาที่ เน้นการพัฒนาอย่างเป็นขั้น ตอนบนรากฐานที่เข้มแข็ง โดยองค์กรธุรกิจต้องรู้เท่าทันความสามารถของตนเอง ใช้หลักตนเป็นที่พึ่ง ของตนเองให้ได้ก่อน จากนั้นจึงพัฒนาตนเอง เพื่อให้ธุรกิจมีคุณภาพและเข้มแข็งขึ้น สามารถเป็นที่พึ่งแก่ ผู้อื่นได้ และนำไปสู่สังคมที่มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ที่สุดในที่สุด (สุทิน ลีปิยะชาติ, นริสา พิชัยวรุฒมะ และอาทิสุดา ฅ นคร, 2550: 9)

จากการรายงานของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” ในปี 2550 ได้สนับสนุน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในภาค ธุรกิจว่า เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้วยการสร้างข้อปฏิบัติใน การทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน การบริหารธุรกิจให้เกิดกำไรใน โลกทุกวันนี้ มีความซับซ้อนมากกว่าการคิดถึงต้นทุนและผลตอบแทน ธุรกิจต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุก กลุ่ม ตั้งแต่ชายจ้าง ไปจนถึงลูกค้าและสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม ธุรกิจยังต้องตระหนักถึงความเสี่ยงที่มี โอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างผู้นำธุรกิจกับ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรรวดเร็ว (สุทิน ลีปิยะชาติ, นริสา พิชัยวรุฒมะ และอาทิสุดา ฅ นคร, 2550 : 8) จะเห็นได้ว่า แท้จริงแล้วปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มความสามารถในการตอบสนองกิจการต่างๆ รอบด้าน โดยไม่ จำกัดเฉพาะภาคเกษตรองค์กรที่ ต้องการเติบโตได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้ ซึ่งไม่ขัดกับหลักการแสวงหากำไร โดยอยู่บนพื้นฐานของการไม่เอาเปรียบผู้อื่น และ คำนึงถึงความเสี่ยงที่จะกระทบต่อธุรกิจ

เรื่องที่ 2 โครงการและแผนงานประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประกอบอาชีพของคนเรามีมากมายหลากหลายอาชีพ เช่น เกษตรกรรม การปศุสัตว์ การป่าไม้ การขนส่ง อุตสาหกรรม การค้าขาย การแกะสลักไม้ การเจียรไนพลอย การทอผ้า ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การที่จะคิดประกอบอาชีพใด ๆ นั้น จะต้องผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ โดยมีข้อมูลต่าง ๆ อยู่มาก เพียงพอที่จะมาใช้ในการตัดสินใจประกอบอาชีพนั้นได้ เมื่อคิดแล้วก็ควรกำหนด ให้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เห็นเป็นขั้นตอน แสดงถึงความต่อเนื่อง มองเห็นข้อบกพร่องหรือข้อมูลที่ขาดไปได้ เพื่อความสมบูรณ์ของโครงการและแผนงานการดำเนินงาน

การจัดทำโครงการและแผนงานประกอบอาชีพ หรือโครงการประกอบอาชีพ มีความสำคัญและจำเป็นต่อการประกอบอาชีพเพราะถือว่าได้มีการคิดไตร่ตรองไว้ล่วงหน้าแล้ว จึงลงมือปฏิบัติ ความผิดพลาดทั้งหลายย่อมน้อยลง โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินงานนั้นจะมีความชัดเจนเกี่ยวกับแผนการผลิต แผนการลงทุน และแผนการตลาด

ประโยชน์ของโครงการประกอบอาชีพ

1. ทำให้การประกอบอาชีพบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีระบบการทำงานและลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน
2. ช่วยให้การใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้เจ้าของกิจการมีความเชื่อมั่นในการบริหารงาน และเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเพราะมีการวางแผน และคิดอย่างรอบคอบมาแล้ว
4. ช่วยให้เจ้าของกิจการสามารถตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินงาน และความสำเร็จของเป้าหมาย

องค์ประกอบของโครงการประกอบอาชีพ

เมื่อตัดสินใจเลือกอาชีพ และมีการวิเคราะห์ความพร้อม และความเป็นไปได้ของอาชีพที่ตัดสินใจเลือกแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การเขียนโครงการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก การเขียนโครงการประกอบอาชีพ มีองค์ประกอบหรือหัวข้อที่ต้องเขียนดังนี้

1. ชื่อโครงการ ควรตั้งชื่อ โครงการที่สื่อความหมายได้ชัดเจน เช่น โครงการเลี้ยงไก่กระทง โครงการขายผักปลอดสารพิษ โครงการจำหน่ายอาหารสำเร็จรูป เป็นต้น
2. เหตุผล/แรงจูงใจในการทำโครงการ ให้เขียนถึงเหตุผลที่เลือกทำโครงการนั้น เช่น เป็นอาชีพที่เป็นความต้องการของตลาด/ชุมชน หรือตัวผู้ประกอบอาชีพมีความถนัด ความสนใจ ในอาชีพนั้น ๆ อย่างไร เป็นต้น
3. วัตถุประสงค์ ให้เขียนวัตถุประสงค์ในการทำโครงการนั้น ๆ ให้ชัดเจน เช่น เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพนั้น ๆ หรือเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของตนเองในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

4. เป้าหมาย ควรกำหนดเป้าหมายในเชิงปริมาณและคุณภาพให้ชัดเจน เช่น การเลี้ยงไก่กระทง จะเลี้ยง 5 รุ่น รุ่นละกี่ตัว

5. ระยะเวลาดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ใช้เวลาดำเนินการนานแค่ไหน เริ่มต้นโครงการเมื่อใด จะสิ้นสุดโครงการหรือขยายกิจการช่วงใด

6. สถานที่ประกอบการ ต้องระบุที่ตั้งของสถานที่ที่จะประกอบอาชีพนั้น

7. การดำเนินงาน ให้เขียนแสดงขั้นตอนการดำเนินงานอย่างละเอียดตั้งแต่ขั้นวางแผนปฏิบัติการ การปฏิบัติการตามแผน และประเมินปรับปรุง การเขียนแผนการดำเนินงานการประกอบอาชีพ ควรมีองค์ประกอบหรือหัวข้อ ดังนี้

7.1 แผนการผลิต ให้เสนอรายละเอียดว่าในการผลิต หรือขายสินค้าหรือบริการ ตามโครงการที่กำหนดนั้น มีขั้นตอนการผลิตอย่างไร และกำหนดเวลาตามขั้นตอนนี้ ไว้อย่างไร

7.2 แผนการลงทุน ให้ระบุว่าที่มาของเงินทุนที่ใช้ในโครงการประกอบอาชีพนั้น ได้มาอย่างไร เงินทุนออกเอง หรือกู้ยืมมาจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ

7.3 แผนการตลาด ให้เสนอรายละเอียดว่าสินค้า หรือบริการในโครงการประกอบ อาชีพนั้น ๆ มีลูกค้าที่คาดหวังจำนวนเท่าใด และจะวางแผนเพื่อขยายตลาดให้ กว้างขวางขึ้น อย่างไร ในระยะเวลาใด

8. ปัญหาและแนวทางแก้ไข ให้ระบุปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ แสดงให้เห็นถึงผลของการดำเนินงานในการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ด้านกำไร และความพึงพอใจต่าง ๆ

10. ผู้รับผิดชอบดำเนินการ ระบุชื่อผู้ที่เป็นเจ้าของกิจการ หรือรับผิดชอบโครงการในกรณีที่มีผู้ร่วมโครงการหลาย ๆ คน ก็ให้ชื่อผู้ร่วมโครงการทั้งหมดด้วย

การกำหนดโครงการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก ก่อนการเริ่มต้นเขียนโครงการประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือก มีความจำเป็นต้องศึกษา รวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ในอาชีพนั้น ๆ ดังนี้

1. ศึกษาสำรวจความต้องการของตลาด โดยการสำรวจสภาพ และความต้องการ ของชุมชน ที่จะ เป็นแหล่งประกอบอาชีพเกี่ยวกับ จำนวนประชากร ลักษณะเฉพาะของประชากรซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษาความต้องการสินค้าและบริการในอาชีพนั้น ๆ จำนวนและอุปนิสัยใน การซื้อของประชากรในพื้นที่ สภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เช่น มีคู่แข่งขายน สินค้าหรือบริการประเภทเดียวกันในพื้นที่นั้น เป็นต้น

2. ทำเลที่ตั้งกิจการ จะต้องพิจารณาว่า ทำเลที่ตั้งกิจการที่จะประกอบอาชีพที่ตัดสินใจเลือกนั้น มี ลักษณะที่จำเป็นในสิ่งต่อไปนี้หรือไม่เพียงใด การคมนาคม ขนส่งสะดวกหรือไม่ สภาพแวดล้อม เหมาะสมหรือไม่ มีคู่แข่งที่ขายสินค้าบริการ ประเภทเดียวกันหรือไม่ ถ้ามีจะแก้ปัญหาอย่างไร

3. ศึกษาความพร้อมของตนเองในทุกด้าน เช่น ด้านความรู้ ความสามารถในการอาชีพ ด้านปัจจัย การผลิตต่าง ๆ ว่ามีความพร้อมหรือไม่ อย่างไร ถ้าไม่พร้อมจะแก้ปัญหาอย่างไร

5. เงินทุนขยายกิจการ หากกิจกรรมประสบความสำเร็จก็จะนำกำไรมาขยายกิจการ

6. กำไร (ขาดการณ) ในระยะเริ่มแรกมีกำไรประมาณวันละ 300-500 บาท

10. ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การเตรียมการ

- ศึกษาสำรวจข้อมูล
- เขียนโครงการ
- ขออนุมัติโครงการ
- เตรียมหาทุน
- กำหนดรายการอาหารที่จะปรุงจำหน่าย
- ประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าเป้าหมายทราบ

2. การเตรียมสถานที่

- จัดตกแต่งสถานที่
- เตรียมวัสดุอุปกรณ์

3. ขั้นตอนการดำเนินงานอย่างละเอียด

- ศึกษาหาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอาชีพ
- ศึกษาสำรวจข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสำรวจความสนใจประกอบการเลือกอาชีพ
- วิเคราะห์ข้อมูล
- ตัดสินใจเลือกอาชีพ
- ศึกษาวิธีเขียนโครงการงานอาชีพ
- ขออนุมัติโครงการงานอาชีพ
- ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
- กำหนดรายการอาหารที่จะจำหน่าย
- ประชาสัมพันธ์บอกกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย
- เตรียมอุปกรณ์การปรุงอาหาร ภาชนะต่าง ๆ
- ตกแต่งสถานที่
- ลงมือปรุงอาหารจำหน่าย โดยสับเปลี่ยนหมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่ดังนี้ ซื่ออาหารสด ตกแต่ง / ทำความสะอาดร้าน / ล้างภาชนะ บริการลูกค้า เก็บเงิน – ทำบัญชี
- ประเมินการปฏิบัติงานเป็นรายวัน / รายสัปดาห์
- ประเมินสรุปเมื่อปฏิบัติงานเสร็จสิ้น
- เสนอแนะแนวทางการพัฒนาอาชีพ

11. ปัญหาและแนวทางแก้ไข

11.1 ปัญหา ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติงาน

- 1) ลูกคามีไม่ปฏิบัติตามเป้าหมาย
- 2) ประสิทธิภาพในการจำหน่ายสินค้าไม่เพียงพอ

11.2 แนวทางแก้ไข

- 1) นำอาหารสำเร็จรูปใส่ถุงไปจำหน่ายตามบ้าน / ชุมชน
- 2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นระยะ

12. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

12.1 ด้านความรู้และประสบการณ์ นักเรียนทุกคนมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในอนาคต

12.2 ด้านผลผลิต ทรัพย์สิน กำไร นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ทำให้เห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ แบ่งเบาภาระผู้ปกครอง

ลงชื่อผู้เสนอโครงการ.....

โครงการการประกอบอาชีพ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดทำโครงการการประกอบอาชีพ มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการประกอบอาชีพเพราะถือได้ว่าได้มีการวางแผน ก่อนลงมือปฏิบัติ ความผิดพลาด ทั้งหลายย่อมน้อยลง โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินงานนั้นจะมีความชัดเจนเกี่ยวกับ แผนการผลิต แผนการลงทุน และแผนการตลาด การจัดทำโครงการการประกอบอาชีพที่ดี ย่อมทำให้การประกอบอาชีพบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีระบบการทำงาน และลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เจ้าของกิจการมีความเชื่อมั่นในการบริหารงาน และเมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างดี เพราะมีการวางแผน และคิดอย่างรอบคอบมาแล้ว ช่วยให้เจ้าของกิจการสามารถตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินงาน และความสำเร็จ ของเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดทำโครงการการประกอบอาชีพ สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการวางแผน การดำเนินงานได้ โดยจะเห็นได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ คือหลักการดำเนินชีวิตที่จริงแท้ที่สุด กรอบแนวคิดของหลักปรัชญามุ่งเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา อันมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับ ตลอดจนให้ความสำคัญกับคำว่า ความพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขของ

การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม” หรือที่เรียกว่า 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข ดังนี้

ความพอประมาณ ได้แก่ เรียบง่าย ประหยัด การทำอะไรที่พอเหมาะพอควร สมดุลกับอัตภาพ ศักยภาพของตนและสภาวะแวดล้อม ตามความสามารถของแต่ละคน พอประมาณกับภูมิสังคม สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ การทำงานทุกอย่างต้องเรียบง่าย ประหยัด อย่าทำงานให้ยุ่ง ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ มีกำหนดการทำงานตามลำดับขั้นตอน และมีการปฏิบัติชัดเจน เช่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องรู้ว่านักศึกษาต้องการอะไร ผู้ใช้บัณฑิตต้องการอะไร เพราะทุกกิจกรรม ทุกงานที่ทำมีต้นทุน อย่าทำงานทิ้งๆ ขว้างๆ การทำงานต้องมีประโยชน์ มีผลผลิตที่เกิดขึ้น

ความมีเหตุผล คือ การคิด ฟัง ปฏิบัติ การทำงานต้องใช้หลักความรู้ในการทำงาน วางแผนงาน ต้องระมัดระวัง ต้องใช้หลักวิชาการช่วยสนับสนุน อย่าใช้ความรู้สึกและอารมณ์ในการทำงาน ทุกคนมีศักยภาพในการทำงาน การพัฒนาตัวเองต้องเกิดขึ้นจากภายในตัวเองของแต่ละคน จึงต้องแสดงศักยภาพออกมาให้ได้

มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี คือ ต้องมีแผนกลยุทธ์ เช่น เป็นอาจารย์ต้องมีแผนการสอน องค์กรต้องมีแผนกลยุทธ์ เป็นต้น การทำงานต้องให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องมองภาพรวม ทุกคนมีส่วนร่วม คือ การประสานงาน และการบูรณาการปรับวิธีการทำงาน หน่วยงานองค์กรต้องมีธรรมาภิบาลเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันภายในตัว

มีความรู้ การเรียนรู้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทุกคนมักจะมองข้ามไป เมื่อคิดว่าตนเองมีความรู้เพียงพอแล้ว แต่ในความเป็นจริงแล้ว ทุกอาชีพย่อมต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนทักษะ เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ หรือแม้แต่ให้ตนเองมีความตระหนักที่จะดับความรู้ของตนให้แหลมคมอยู่เสมอ เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

มีคุณธรรม การประกอบอาชีพต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้การประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้ร่วมงาน และลูกค้า ผู้ประกอบอาชีพต้องมีคุณธรรม ดังนี้

- **ความขยัน อดทน** คือความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงาน การประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญา แก้ปัญหาจนงานเกิดผลสำเร็จ ผู้ที่มีความขยัน คือผู้ที่ตั้งใจประกอบอาชีพอย่างจริงจังต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร มีความพยายามเป็นคนสู้งาน ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักรงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

- **ซื่อสัตย์** คือการประพฤติตรง ไม่เอินเอียง จริงใจ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือผู้ที่ประกอบอาชีพตรงไปตรงมา ไม่คดโกง ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ไม่ใช้วัตถุที่เป็นอันตราย และคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

- **ความอดทน** คือ การรักษาสภาวะปกติของตนไว้ไม่ว่าจะกระทบกระทั่งปัญหาอุปสรรคใด ผู้ที่มีความอดทน ในการประกอบอาชีพ นอกจากจะอาศัยปัญญาแล้ว ล้วนต้องอาศัย ขันติ หรือความอดทนในการต่อสู้แก้ไขปัญหาต่างให้งานอาชีพบรรลุความสำเร็จด้วยกันทั้งสิ้น

- **การแบ่งปัน / การให้** คือการแบ่งปันสิ่งที่เรามี หรือสิ่งที่เราสามารถให้แก่ผู้อื่นได้และเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่รับ การให้ผู้อื่นที่บริสุทธิ์ใจไม่หวังสิ่งตอบแทนจะทำให้ผู้ให้ได้รับความสุขที่เป็นความทรงจำที่ยาวนาน การประกอบอาชีพโดยรู้จักการแบ่งปันหรือให้สิ่งต่าง ๆ ที่สามารถให้ได้แก่ลูกค้าและชุมชนของเราย่อมได้รับการตอบสนองจากลูกค้าในด้านความเชื่อถือ

โครงการประกอบอาชีพ สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการได้จริง ดังจะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ทำให้เราอยู่รอดไปวันๆ เท่านั้น แต่จะทำให้เรามีความสุขอย่างยั่งยืน และยังพัฒนาตนเองให้ร่ำรวยขึ้นได้ด้วย ซึ่งเป็นการร่ำรวยอย่างยั่งยืนแบบพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีความพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน ในด้านการบริหารธุรกิจ เราก็ต้องดูก่อนว่า เป้าหมายธุรกิจของเราคืออะไร มีแผนการอย่างไร ในการดำเนินตามแผน โดยที่ไม่ใช้จ่ายมากเกินไป ความจำเป็น แต่อะไรที่จำเป็นเราก็ควรจะจ่าย อะไรที่ไม่จำเป็นเราต้องลดรายจ่ายส่วนนั้นลง นี่ก็เป็นการใช้จ่ายเงินด้วยความพอประมาณ

นอกจากนั้น เราก็ต้องมีเหตุผลด้วย บริหารธุรกิจอย่างมีเหตุผลอะไรที่จำเป็นหรือไม่จำเป็นก็ต้องพิจารณาให้ดี ไม่ใช่เห็นว่าคนอื่นทำอะไรก็ทำตาม คนอื่นโปรโมชันพิเศษอื่นๆ ก็ทำตามคนอื่น โฆษณา ก็ทำตาม ซึ่งนี่เป็นการใช้ความรู้สึกนึกคิดตัดสินใจไม่ได้ใช้เหตุผลเลยดังนั้นเราต้องมีเหตุผลด้วย ในการทำอะไรสักอย่างก็ต้องพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนดูว่าเหมาะสมกับธุรกิจของเราหรือไม่ สมควรทำหรือไม่ และถ้าทำเช่นนั้นแล้วจะเป็นอย่างไร

เมื่อเรามีความพอประมาณ มีเหตุผล แล้วก็ต้องมีภูมิคุ้มกันด้วย ธุรกิจของเราจะมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่ง ก็จะอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนเพราะถ้าเราไม่มีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ เวลาเกิดปัญหาอะไรขึ้นธุรกิจของเรา ก็จะอ่อนแอลง ถ้าไรลดกระแสเงินสดลดลง ถ้าถึงขั้นร้ายแรงอาจจะทำให้ธุรกิจของจบลงไปเลยก็ได้ ตัวอย่างเช่น เรามีแผนธุรกิจและทุกอย่างเป็นไปตามแผน แต่เรายังเตรียมแผนสำรองไว้ด้วย เพื่อเกิดความผิดพลาดหรือบางทีเราเห็นว่าธุรกิจของเรามีกระแสเงินสดที่ไหลเวียนดี แต่เรายังกั้นเงินบางส่วนไว้ เพื่อเกิดปัญหาด้านการเงินซึ่งเราไม่ได้คาดคิด ...ดังที่กล่าวมาก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจของเราได้เช่นกัน

เศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ใช่เพียงแค่การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือการใช้ชีวิตตามชนบทเท่านั้น แต่เราสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาบริหารธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจของเราอยู่รอดและเติบโตอย่างยั่งยืนตลอดไป

การทำงาน จึงต้องยึดความพอเพียง ประกอบด้วย ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีกระบวนการพัฒนาที่ยึดคุณธรรม ความเพียร ความรอบรู้ ความซื่อสัตย์สุจริตให้เข้าสู่จิตใจได้สำนึก การทำงานกับมนุษย์ต้องใช้หลักการ หลักวิชาการให้สอดคล้องกับภูมิสังคม คือภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อม ต้องปรับกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการ ต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การยอมรับจากเพื่อนร่วมงานในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนการทำงานให้ไปสู่ความสำเร็จ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กิจกรรมที่ 3

1. ให้นักศึกษารวมกลุ่ม 3 – 5 คน หาข้อมูลบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพที่ยึดหลักความพอเพียง โดยบุคคลนี้อาจอยู่ในพื้นที่หรือบริเวณใกล้เคียงก็ได้ จากนั้นให้นำข้อมูลดังกล่าวมารายงานแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน
2. ให้ผู้เรียนแต่ละคนพิจารณาความพร้อมในการเลือกอาชีพของตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพร้อมเขียนออกมาเป็นรายงานนำเสนอหน้าชั้นเรียน จากนั้นให้เพื่อนนักศึกษาร่วมวิจารณ์ และเก็บบันทึกนี้ไว้ในแฟ้มสะสมผลงานของนักศึกษาเอง

บทที่ 4

เครือข่ายดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

สาระสำคัญ

การส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จสามารถเนนการได้หลากหลายวิธี เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ ศูนย์ฝึกอบรม สร้างเครือข่าย จัดงานมหกรรมประจำปี เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกันทำงานขององค์กรทางสังคมทุกฝ่าย เช่น สถาบันครอบครัว สื่อมวลชน องค์กรเอกชน องค์กรภาครัฐ ฯ ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

แนะนำ ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้เห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 การส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ของบุคคล ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ

เรื่องที่ 2 การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 3 กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

เรื่องที่ 1 การส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ

การส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จนั้น มีหลายองค์กร หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ดำเนินการ ส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติของบุคคล ชุมชนที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และการแก้ไขปัญหาของชุมชน อาทิเช่น

1. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
3. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. มูลนิธิชัยพัฒนา
5. มูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด
6. มูลนิธิสยามกัมมาจล (ธนาคารไทยพาณิชย์)
7. กระทรวงศึกษาธิการ
8. สำนักงานรัฐมนตรี (ชุมชนพอเพียง) ศูนย์เครือข่ายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีองค์กรอิสระที่ดำเนินการส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคล ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้ระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการขับเคลื่อน การแก้วิกฤตชาติ โดยการน้อมนำศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาสู่การปฏิบัติ จัดตั้งขึ้นจากการประชุมหารือกัน ณ โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ของ 4 องค์กร ได้แก่ โครงการส่วนพระองค์ สวนจิตรลดา โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โครงการส่งเสริมกิจกรรมไร้อารพ และมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2545

การดำเนินงานที่ผ่านมา สถาบันฯ ได้เป็นศูนย์กลางในการสร้างเครือข่ายขยายผลให้มีการเรียนรู้ การฝึกอบรม ไปสู่การปฏิบัติและการดำรงชีวิตของประชาชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีผลงานด้านต่างๆที่ผ่านมามีดังนี้

- งานจัดตั้งและพัฒนาศูนย์ฝึกอบรม โดยสามารถจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมภายใต้เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงได้กว่า 120 ศูนย์ฝึกอบรมทั่วประเทศ
- งานฝึกอบรม ณ ศูนย์ฝึกอบรมเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดทีมวิทยากรเพื่อฝึกอบรมนอกสถานที่ให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไป

• งานเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์อื่นๆของพระราชาในการแก้วิกฤตของประเทศ ผ่านสื่อต่างๆ อาทิเช่น สื่อโทรทัศน์ รายการคนหางแผ่นดิน รายการจาริกไว้ในแผ่นดิน รายการเวทีชาวบ้าน รายการคนละไม้คนละมือ รายการ 108 มหัศจรรย์พอเพียง รายการทำดีให้พอคู รายการคนพอเพียง รายการคลินิกแก้แค้น ละครเรื่องหัวใจแผ่นดิน และอื่นๆอีกมากมาย สื่อสิ่งพิมพ์ บทความหนังสือพิมพ์คมชัดลึก “พอแล้วรวย” ทุกวันเสาร์ หนังสือ/แผ่นพับ เผยแพร่องค์ความรู้และการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง สื่ออื่นๆ สื่อ สติกเกอร์ วิชิตี กระเป๋า และผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ผลิตขึ้นเองภายในเครือข่าย

• กิจกรรมเพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและดึงแนวร่วมการขับเคลื่อนสู่รูปธรรมการปฏิบัติจริงในรูปแบบเบญจภาคี

- งานมหกรรมคืนชีวิตให้แผ่นดินในเดือน มีนาคม ของทุกปี

- งานมหกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ร่วมกับ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทุกๆ 2 ปี

- งานกิจกรรมฟื้นฟูลุ่มน้ำและทะเลไทย เพื่อฟื้นฟูป่าต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และท้องทะเลตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฟื้นฟูลุ่มน้ำมาชีฟ้าให้เต็มแผ่นดินตั้งแต่ภูผาสู่มหานทีให้ครอบคลุม 25 ลุ่มน้ำทั่วประเทศ โดยได้ดำเนินงานไปแล้วในลุ่มน้ำภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคกลาง

• การสถาปนามหาวิทยาลัยเพื่อพ่อ ในการฟื้นฟูประเทศไทยด้วยศาสตร์ของพระราชา ด้วยความร่วมมือของเบญจภาคี โดยมีการจัดตั้ง โภชวิชาลัย ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จ. สระแก้ว ในปี 2550 และมีเป้าหมายในการจัดตั้ง โภชวิชาลัย ณ สถานที่อื่นๆทั่วประเทศ เพื่อเป็นที่รวมและถ่ายทอดองค์ความรู้ศาสตร์ของพระราชา ให้เต็มแผ่นดิน

และนอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ ที่ส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น

1. <http://www.chaipat.or.th/>
2. <http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/king.aspx>
3. <http://longlivetheking.kpmax.com/>
4. <http://www.sufficiencyeconomy.org/>
5. <http://www.nesdb.go.th/>

กรณีตัวอย่างบุคคล ชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการเผยแพร่ ผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. บุคคลที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการเผยแพร่ ผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คุณสมบุรณ์ ศรีสุบัติ

หากเอ่ยชื่อ คุณสมบุรณ์ ศรีสุบัติ หลายคนอาจไม่รู้จัก แต่ถ้าพูดถึง "สวนลุงนิล" ซึ่งเป็น "ศูนย์ศึกษาศิลปกรรมธรรมชาติพืชคอนโค ๕ ชั้น" ชาวบ้านแห่งบ้านทอนอม หมู่ที่ ๖ ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร และเกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดชุมพรคงเคยได้ยินชื่อบุคคลผู้นี้ที่ได้รับการยอมรับจากหลายหน่วยงานว่าเป็นเกษตรกรตัวอย่าง ที่มีชีวิตน่าสนใจเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลผู้นี้มีความรู้แค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เคยมีอาชีพเป็น

ช่างตัดเสื้อ เป็นเจ้าของร้านอาหาร ๕ แห่ง และเคยเป็นเจ้าของสวนทุเรียนที่ประสบปัญหาจนมีหนี้สินกว่า ๒ ล้านบาท แต่เขาก็สามารถเปลี่ยนชีวิตของตนเองด้วยการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนสามารถปลดหนี้ และกลายเป็นผู้ที่มีรายได้ปีละนับล้านบาทเลยทีเดียว

จุดเปลี่ยนที่ทำให้คุณสมบุรณ์เป็นเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จและกินวันนั้นคือวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐ ได้เปิดทีวีดู พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชดำรัสเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรกรรมทฤษฎีใหม่ ตนฟังแล้วถึงกับน้ำตาไหลและยกมือไหว้ท่วมหัว และเหมือนกับการจุดประกายให้เกิดความคิดที่จะทำตาม โดยเขียนป้ายเอาไว้ว่า "จะขอตามเท้าพ่อ" พอตื่นเช้าก็เริ่มต้นสำรวจตัวเองแล้วพบว่า ไร่ที่ใหญ่มากที่สุดที่ทำให้การทำสวนของตนมีปัญหาคือเงินที่ใช้ซื้อปุ๋ยเคมีปีละหลายแสนบาท เมื่อรู้เช่นนั้นจึงหยุดการซื้อปุ๋ยทุกชนิดทันที แล้วหันมาใช้ EM หรือน้ำจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืชแทน ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ย พร้อมทั้งหันมาใช้วิธีปลูกพืชหมักดินตามแนวทางของในหลวง "ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ ทรงแนะนำการทำสวนอย่าเปลืองดิน ควรปลูกพืชหมักดินเอาไว้ จึงเปลี่ยนความคิดใหม่ จากสวนที่ไม่มีหญ้าแม่แต่ต้นเดียว กลายเป็นสวนที่ปล่อยให้หญ้าขึ้นรกไปหมด ตรงไหนเป็นที่ว่างก็เอาใบตองหรือเศษใบไม้ใบหญ้าไปปิดเอาไว้พร้อมยึดหลักลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาส นั่นคือ ปลูกพืชที่เราชอบกินแซมตามที่ว่างระหว่างต้นทุเรียน เช่น ปลูกต้นส้มจี๊ด ปลูกกระชาย ปลูกกล้วยเล็บมือนาง พร้อมทั้งเลิกการใช้สารเคมีทุกชนิด พอผ่านไปประมาณ ๑ ปี ชีวิตก็เริ่มเปลี่ยน มีเงินเหลือจึงนำไปปลดหนี้ ใช้เวลาประมาณ ๖ ปี หนี้ที่มีอยู่ ๒ ล้าน ก็สามารถใช้คืนเขาได้หมดแล้ว" คุณลุงนิล เล่าอย่างภาคภูมิใจ หลังปลดหนี้ได้แล้วคุณลุงนิลทราบที่ ชุมพรคabanารีสปอร์ต ตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มีศูนย์การศึกษาศิลปกรรมธรรมชาติตาม

หลักเศรษฐกิจพอเพียง จึงสนใจและเดินทางไปขอศึกษาด้วย หลังจากจบการอบรมแล้วคิดว่าคนได้รับความรู้มากกว่าที่คาดเอาไว้ เช่น ได้สูตรในการทำน้ำชีวภาพต่างๆ รู้จักวิธีปลูกพืชหมักดินที่ถูกต้อง วิธีการรีไซเคิลขยะกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก การทำปุ๋ยชีวภาพ ทั้งปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ และแนวทางกิจกรรมธรรมชาติอีกมากมาย "สิ่งภาคภูมิใจมากในขณะนี้ก็คือ การทำพีชคอนโด ๕ ชั้น นั่นคือ การปลูกพืชเป็นชั้น ๕ ชั้น โดยชั้นที่ ๑ คือ การขุดบ่อเลี้ยงปลา พร้อมกับปลูกพืชน้ำอย่างผักกระเฉด ผักบุ้ง บัว ชั้นที่ ๒ คือ การปลูกพืชจำพวกกลอย มันหอม และพืชตระกูลหัว เช่น ขมิ้น กระชาย ชั้นที่ ๓ ปลูกพริกหน้าดิน และผักเหลียง ชั้นที่ ๔ ปลูกส้มจี๊ด ชั้นที่ ๕ ปลูกกล้วยเล็บมือนาง ชั้นที่ ๖ ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ชั้นที่ ๗ ปลูกสะตอ มังคุด ลองกอง โดยทุกต้นจะปลูกพริกไทยดำให้เลื้อยขึ้นไปบนต้นเพื่อเป็นรายได้เสริมด้วย ชั้นที่ ๘ เป็นส่วนของธนาคารต้นไม้ ที่ปลูกไว้กิน ไว้ใช้ ไว้จำหน่ายพันธุ์ไม้ให้สมาชิก ชั้นที่ ๙ ปลูกไม้ยางนา ๓๐ ต้น สูงต้นละประมาณ ๔๐-๕๐ เมตร และเพาะกล้าไว้อีก ๕๐๐ กล้า ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการเดินตามรอยพ่อทั้งสิ้น" คุณลุงนิล กล่าว

คุณลุงนิล ยังเปิดเผยว่า นอกจากรายได้จากการขายทุเรียนที่เป็นรายได้หลักแล้ว ยังมีรายได้จากพืชต่างๆ ที่ปลูกแซมเข้าไปในสวน นั่นคือ กลอย สามารถขายได้ปีละประมาณ ๑ แสนบาท ส่วนกระชาย นำไปส่งโรงงานผลิตเครื่องแกง ปีละประมาณ 4 ตัน พร้อมน้ำสมุนไพรคุณลุงนิลอีก ประมาณ ๕ ตัน ในราคา กิโลกรัมละ ๑๒ บาท ส้มจี๊ดที่ใช้ใส่อาหารแทนมะนาวมีรายได้วันละประมาณ ๒ พันบาท กล้วยเล็บมือนาง จะตัดส่งตลาดครั้ง ครั้งละ ๑ ตัน ราคา กิโลกรัมละ ๕ บาท โดยมีร้านค้าแถวศาลพ่อตาหินช้าง อำเภอกำแพงแสน ขับรถเข้ามารับซื้อถึงสวน และพริกไทยดำที่ฝากไว้ตามต้นมังคุด ต้นสะตอ ต้นลองกอง ก็ขายได้ปีละประมาณ ๓ แสน

หลังประสบผลสำเร็จจากการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจนสามารถปลดหนี้ได้หมดแล้ว โดยลุงนิลได้ดำเนินการเผยแพร่ แบ่งปัน องค์ความรู้ซึ่งได้มาจากการปฏิบัติ โดยการจัดตั้งศูนย์กิจกรรมธรรมชาติพีชคอนโด ๕ ชั้น ณ บ้านหมู่ที่ ๖ ตำบลช่องไม้แก้ว อำเภอกู่ตะเภา จังหวัดชุมพร ซึ่งพร้อมที่จะเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจ พร้อมเปิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะโฮมสเตย์ในพื้นที่ โดยมีการก่อสร้าง "บ้านดิน" ให้ผู้ที่ต้องการเข้ามาเรียนรู้ได้เข้าพักด้วย

นี่คือ เรื่องราวการต่อสู้ของ "คุณลุงนิล" หรือ คุณสมบุญ ศรีสุบัติ เกษตรกรตัวอย่างที่ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาชีวิต โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนสามารถปลดหนี้ปลดสิน และยืนอยู่ได้ด้วยลำแข้งตนเอง และยังพร้อมแบ่งปันสิ่งที่ตนได้รับจาก "การเดินตามรอยพ่อ" ให้หลายคนที่จะยังมองหาหนทางไม่เจออยู่ในขณะนี้ด้วย

นายเล็ก กุควงค์แก้ว

นายเล็ก กุควงค์แก้ว เป็นบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่องในฐานะที่ท่านเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” และเป็นผู้นำตามธรรมชาติของชุมชน ผลงานที่โดดเด่นของนายเล็ก คือ การเผยแพร่ความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิดทางพุทธศาสนา แนวความคิดของนายเล็กสามารถนำไปปฏิบัติและก่อให้เกิดผล อีกทั้งยังสัมพันธ์กับวิถีเศรษฐกิจของชาวบ้าน บนพื้นฐาน ของการใช้ชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน

ปัจจุบันนายเล็ก สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการ “พึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติด้วยความเคารพ” ในกว่า 300 หมู่บ้าน 94 อำเภอ ในจังหวัด 3 จังหวัด และเป็นคณะกรรมการและวิทยากรให้หลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ หน่วยงานเอกชนและองค์กรชาวบ้านหลายแห่งทั่วประเทศ

นายเล็ก กุควงค์แก้ว นับเป็นปราชญ์ชาวบ้านอีสานอีกท่านหนึ่ง ที่ได้เผยแพร่แนวความคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรยั่งยืน เศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจวัฒนธรรม โดยมีรูปธรรมการปฏิบัติอย่างชัดเจน แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเกิดจากระบวนการเรียนรู้ ที่ไม่แยกการศึกษาจากชีวิต เป็นการศึกษาเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติศึกษา ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูล ศึกษาเพื่อสร้างเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาเพื่อลดการเห็นแก่ตัว และเห็นแก่ผู้อื่นมากขึ้น เครือข่ายกลุ่มอินแปลง ที่นายเล็กเป็นประธานเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้ง ประกอบด้วยชุมชน 7 อำเภอรอบเทือกเขาภูพาน เป็นตัวอย่างของชีวิตที่งดงาม เป็นชีวิตที่ถนอมรักธรรมชาติ ถนอมรักคน ถนอมรักการอยู่ร่วมกัน ถนอมรักวัฒนธรรม และมีจิตใจที่เกื้อกูลกัน อยู่อย่างไท พึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติด้วยความเคารพ

ชีวิตของนายเล็กในระยะต้นไม่แตกต่างจากชาวบ้านบ้านบัว หรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่ตั้งอยู่เชิงเทือกเขาภูพาน ขณะนั้นป่าลดความอุดมสมบูรณ์ไปมากจากการที่ชาวบ้านถางป่า เพื่อปลูกบ่อตั้งแต่ พ.ศ. 2507 และเพื่อปลูกมันสำปะหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 นายเล็กเองก็ปลูกบ่อตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 และเพื่อปลูก

มันสำปะหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 นายเล็กเองก็ปลูกพอเพื่อขายอยู่ 3 ปี จากนั้นเปลี่ยนมาปลูกมันสำปะหลังอีก 3 ปี ในระหว่างนั้นก็เกิดตั้งคำถามว่า ทำไมยังปลูกพืชเศรษฐกิจ ยิ่งจน ยิ่งเป็นหนี้สิน คำตอบที่นายเล็กได้รับมาจากการพูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านที่ให้ความคิดเรื่อง “เฮ็ดอยู่ เฮ็ดกิน” หรือการใช้ชีวิตแบบพออยู่ พอกิน เหมือนในอดีต

ในปี พ.ศ. 2530 จึงหันมาศึกษาป้าธรรมชาติบทเพื่อหาภูพานใกล้บ้านบัว บ้านเกิดและบ้านที่อยู่ในปัจจุบัน โดยมีผู้เฒ่าผู้แก่เป็นผู้ให้ความรู้ จากนั้นจึงจัดระบบชีวิตของตนเองและครอบครัวเสียใหม่ โดยใช้แนวคิด “ยกป่าภูพานมาไว้ที่บ้าน” และความคิด “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” นำพืชพื้นบ้านประมาณ 200 ชนิดมาปลูกในดินของตนเองประมาณ 5 ไร่ ไม่ใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง ถือเป็นการ “สร้างป่าใหม่ให้ชีวิต” และได้ขุดสระน้ำ 2 บ่อ เพื่อเป็น “แม่น้ำสายใหม่ให้ครอบครัว” เมื่อทดลองได้ผลจึงขยายพื้นที่เป็น 23 ไร่เพื่อให้พอเลี้ยงครอบครัว ซึ่งมีสมาชิก 14 คน ในพื้นที่ปลูกทั้งไม้ผล ไม้ใช้สอย ไม้ยืนต้นหลายชนิด และเลี้ยงทั้งวัว ควาย ไก่พื้นบ้าน ในที่สุดก็สามารถปลดหนี้สินลูกหลานไม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน “พอฝึกให้ลูกๆ ทุกคนเป็นคนประหยัด ให้อัจฉริยภาพ ให้ชื่นชมความเป็นไท ไม่ใฝ่ใจในการเป็นทาส ให้สามารถพึ่งพาตนเอง พึ่งพาธรรมชาติด้วยความเคารพเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม”

ชีวิตคือการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิต

ในช่วงปีพ.ศ. 2530 – 2532 ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นวิทยาลัยครูสกลนคร (ปัจจุบัน คือ สถาบันราชภัฏสกลนคร) ร่วมกับสถาบันพัฒนาชนบทอีสาน ได้ร่วมกันศึกษาวิจัยกลุ่มชนชาติพันธุ์เผ่ากะเลิงบ้านบัว ตำบลกุดบาก โดยส่งนายรัชชัย กุณวณิช บัณฑิตอาสาสมัครเข้ามาศึกษาอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 2 ปี นายรัชชัยได้ตระหนักถึงภูมิปัญญาในหมู่บ้านชาวบ้านหลายคน เช่น พ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว, พ่อเสริม อุดมณา, นายประหยัด โททุมพล, นายคา กุดวงศ์แก้ว จากการตั้งกลุ่มพูดคุยวิเคราะห์ปัญหาในวง “โต” หรือสนทนากันอย่างเป็นทางการ ก่อให้เกิดแนวความคิดร่วมกันในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน จึงได้รวมกลุ่มกันในปี พ.ศ.2532 โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มกองทุนพันธุ์ไม้พื้นบ้าน” ซึ่งในช่วงแรกได้ร่วมกันไปศึกษาดูงานการเพาะพันธุ์หวายที่อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นคนบ้านบัว หลังจากกลับมาจากการศึกษาดูงานแล้ว นายเล็กเป็น 1 ใน 13 คนจากกลุ่มที่เริ่มทำการเพาะขยายพันธุ์หวายพื้นบ้านเอง โดยได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิหมู่บ้านจำนวน 2,500 บาท ทางกลุ่มได้นำไปซื้อกล้าหวายเพื่อใช้เพาะกล้าไม้พื้นบ้านมาแจกจ่ายให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มจะเพาะขยายพันธุ์ไม้พื้นบ้านแล้วส่งให้กองทุนกลางร้อยละ 10 จากการดำเนินงานมา 3 ปี ก่อให้เกิดกองทุนกลางเพิ่มขึ้นเป็น 35,000 บาท

ในปี พ.ศ. 2534 เปลี่ยนชื่อจาก “กลุ่มกองทุนพันธุ์ไม้พื้นบ้าน” เป็น “กลุ่มอินแปง” ซึ่งพ่อบัวศรีศรีสูง ปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดมหาสารคามเป็นผู้ตั้งให้ เนื่องจากเห็นว่าที่บ้านบัวมีพืชพันธุ์ธัญญาหาร ผลหมากรากไม้และน้ำทำอุดมสมบูรณ์ หากแปลตามหลักพุทธศาสนา คำว่า “อิน” แปลว่า ผู้ใหญ่ คำว่า “แปง” แปลว่า สร้าง “เราเป็นผู้ใหญ่ก็ควรสร้างสิ่งต่างๆ ไว้เพื่อลูกหลานทั้งเรื่องการพึ่งตนเอง การสร้างแนวคิด การกระทำ เพื่อให้ชีวิตมีความสุข ถ้าแปลตามภาษาท้องถิ่นก็คือ พระอินทร์ หรือ เทวดาเป็นผู้สร้างสิ่งต่างๆ ไว้ให้กับพวกเราได้อยู่ได้กิน” ปี พ.ศ.2535 กลุ่มกองทุนพันธุ์ไม้พื้นบ้านได้นำกองทุนไปซื้อที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ในการติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนภูมิปัญญา ศึกษาทดลองทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านของตนจำนวน 5 ไร่ 1 งาน และได้ทำโครงการเลี้ยงหมูพื้นบ้านเพื่อสร้างรายได้เสริมให้สมาชิกของกลุ่ม

ต่อมาในปี พ.ศ.2535-2536 กลุ่มอินแปงได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลัก ในการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนในพื้นที่รอบป่าเทือกภูพาน และได้มีคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในชุมชนเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานให้กับกลุ่มอินแปง และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นมากขึ้น โดยเริ่มประสานงานกับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนศาสตร์ชุมชนที่ 3, สถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรสกลนคร และได้ประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายเกษตรกรรมนิเวศภูพาน โดยมีชุมชนเข้าร่วมเครือข่าย 22 คน จำนวน 289 คน โดยการส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน การศึกษาและวิจัยการขยายพันธุ์ไม้พื้นบ้านที่มีอยู่รอบเทือกเขาภูพาน และการแปรรูปพืชผักผลไม้พื้นบ้าน

ปลายปี พ.ศ. 2539 เครือข่ายอินแปงได้รับการจัดการจัดสรรกองทุนจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ภายใต้ “โครงการอนุรักษ์ป่าภูพานด้วยเครือข่ายเกษตรกรรมนิเวศ” จำนวน 500,000 บาท

ปี พ.ศ. 2541 ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม (UNDP) ให้ทุนส่งเสริมพลังงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในระบบเกษตรกรรมนิเวศ จำนวน 309,000 บาท

ปลายปี พ.ศ. 2542 ได้ทำการขยายเครือข่าย โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมวิเทศสหการและ UNDP ภายใต้ “โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน” ในพื้นที่ 12 ตำบล 10 อำเภอ ในจังหวัดสกลนคร

ปี พ.ศ. 2543 ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนทางสังคม (SIF-MENU 5) หรือโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก จำนวน 15 ล้านบาท โดยแยกบริหารตามเครือข่าย

ปัจจุบันเครือข่ายอินแปงมีการขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วงปี พ.ศ. 2542 มีสมาชิกในเครือข่ายในพื้นที่รอบป่าเทือกเขาภูพาน 3 จังหวัด คือ สกลนคร กาฬสินธุ์ และอุดรธานี ซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร 5 อำเภอ คือ อำเภอกุดบาก อำเภอภูพาน อำเภอนิคมน้ำอูน อำเภอพรรณานิคมและอำเภอวาริชภูมิ ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ 1 อำเภอ คือ อำเภอก้ามวง และพื้นที่จังหวัดอุดรธานี 1 อำเภอ คือ อำเภอวังสามหมอ จำนวนสมาชิกในครอบครัว 600 ครอบครัว และยังมีการขยายเครือข่ายต่อไปเรื่อยๆ

สร้างกระบวนการเรียนรู้ ผู้การปฏิบัติ

นายเล็ก ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ ผู้การปฏิบัติจริง โดยใช้วิธีการรวมกลุ่ม เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ ปลุกจิตสำนึก พร้อมขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ดังคำกล่าวของนายเล็กที่ว่า “อยากได้ช้างป่า ก็เอาช้างไปต่อ ถ้าอยากได้คนชนิดเดียวกัน ก็ต้องเอาคนไปต่อ คนแบบเดียวกับเรามีอยู่ด้วยกันทุกชุมชน เพียงแต่เราต้องไปค้นหาเขาทั้งนั้น”

ปัจจุบันกลุ่มอินแปงอยู่ในสมาชิกเครือข่ายภูมิปัญญาไท ซึ่งถือเป็นเครือข่ายระดับชาติ มีสมาชิกเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชน ระดับอำเภอ และจังหวัดอยู่ทุกภาคของประเทศ มีการเดินทางไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ และในปี พ.ศ. 2541 เครือข่ายภูมิปัญญาไทได้ร่วมกันพัฒนา “แผนแม่แบบชุมชน” ขึ้นมาจากประสบการณ์ของชุมชนเพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งเป็น 7 ประเด็น คือ การเกษตร สิ่งแวดล้อม สุขภาพชุมชน อุตสาหกรรม ธุรกิจชุมชน กองทุนและสวัสดิการชุมชนและการเรียนรู้

นายเล็ก กุดวงศ์แก้ว นับเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่องในฐานะที่ท่านเป็น “ปราชญ์ชาวบ้าน” และเป็นผู้นำตามธรรมชาติของชุมชน ผลงานที่โดดเด่นของนายเล็กคือการเผยแพร่ความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิดทางพุทธศาสนา แนวความคิดของนายเล็กสามารถนำไปปฏิบัติและก่อให้เกิดผล อีกทั้งยังสัมพันธ์กับวิถีเศรษฐกิจของชาวบ้าน บนพื้นฐานของการใช้ชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน คำดังกล่าวของผู้เฒ่าผู้แก่ชาวกะเลิงที่ว่า “ภูพานคือชีวิต วงและมิตรคือพลัง พึ่งตนเองคือความหวัง ธรรมชาติยังเพื่อชีวิตและชุมชน” (ผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 2 ปี 2543 <http://pttinternet.pttplc.com>)

ปัจจุบัน บทบาทหลักของนายเล็ก กุดวงศ์แก้ว ในขณะนี้ คือ การขยายแนวความคิดและสร้างเครือข่าย ส่วนงานภายในกลุ่มอินแปง สามารถดำเนินงานละกำหนดแนวความคิดของตนเอง รวมทั้งกลุ่มเยาวชน “เด็กกะเลิงรักป่า” ที่มีกิจกรรมหลักเพื่อให้เยาวชนได้สืบทอดแนวคิด วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน นับเป็นการเผยแพร่ ถ่านทอด ผลงานที่ประสพผลสำเร็จจากรุ่นสู่รุ่น

2. ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จและได้รับการเผยแพร่ ผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านจำรุง ตำบลแบบเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านจำรุง ตั้งอยู่หมู่ ที่ 7 ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ภาคตะวันออกของประเทศไทย ด้วยสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน เน้นการพึ่งพาตนเอง จนเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวอย่างที่ดี มีผู้มาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดทั้งปี หมู่บ้านจำรุงส่งเสริมให้ประชาชน ได้นำผักพื้นบ้านมารับประทาน อาทิ ดอกอัญชัน ขอดมะระระ ขมิ้นชัน ชะอม ใบชะพลู ใบบัวบก ยอดเสม็ดแดง ฯลฯ ใช้ประกอบเป็นอาหารหลัก รวมถึงชวนเชิญนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นลูกค้าของร้านส้มตำจำรุง ได้บริโภคผักพื้นบ้านเหล่านี้ จนกระทั่งได้เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน ที่นักท่องเที่ยวรู้จักและคุ้นเคย กลุ่มผู้สูงอายุบ้านจำรุงเป็นตัวอย่างของการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์คุณภาพมากมาย อาทิ ผลิตข้าวซ้อมมือบรรจุถุงจำหน่ายในร้านค้าของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี โดยมีโรงสีข้าวชุมชนเองมีการผลิตข้าวซ้อมมืออย่างต่อเนื่อง และนำเศษแกลบร่ำส่งให้กับกลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านทำปุ๋ยชีวภาพ และนำปลายข้าวขายให้กับกลุ่มผู้เลี้ยงตะพาบน้ำ

นอกจากนี้ บ้านจำรุงยังก่อตั้ง กลุ่มธนาคารขยะ ผู้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าของเศษของที่เหลือใช้ แม้แต่ขยะมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะและสิ่งแวดล้อมรับซื้อขยะทุกประเภทมีการคัดแยกขยะแต่ละประเภท สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ทำให้เด็ก เยาวชน ได้รับรู้ถึงขยะสิ่งของที่เหลือใช้ปลูกฝังค่านิยม ทักษะคติในการรักษาสีสิ่งแวดล้อม เมื่อมีคนมาศึกษาดูงาน กลุ่มผู้ใช้น้ำจะรวมตัวกันทำอาหารเลี้ยงรับ รอง โดยใช้ผักพื้นบ้านเป็นอาหารหลักให้รับประทาน รายได้นำไปเป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้บ้านจำรุงยังมีการบริการที่พักชุมชนโฮมสเตย์ ให้กับนักท่องเที่ยว ผู้สนใจในวิถีชีวิตที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ได้มาสัมผัสและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การบริหารจัดการชุมชน โดยมีแกนนำที่มีศักยภาพ สามารถพัฒนาสังคมชุมชนที่พร้อมต่อการเรียนรู้ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ นำมาปรับใช้ในปี 2548 ได้นำชุมชน เครือข่ายชุมชน ผู้นำชุมชน เข้าสู่โครงการมาตรฐานชุมชน (มชช.) และสามารถผ่านการประเมินจากคณะกรรมการ ติดตามประเมินผล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เป็นจุดนำร่องต้นแบบ เผยแพร่ แนะนำชุมชน อื่น ๆ เพื่อเข้าสู่การประเมินมาตรฐานชุมชนในปีต่อ ๆ ไป

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากการจัดตั้งร้านค้าชุมชน จากการระดมหุ้นกันครั้งแรกเพื่อจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้น กองทุนพัฒนาหมู่บ้านได้เงินทั้งสิ้น 30,000 บาท และมีสมาชิกเป็นคนในชุมชน 120 คน ร้านค้าหมู่บ้านดำเนินการในลักษณะสหกรณ์ชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ทั้งจากภายนอก และสินค้าการเกษตร ผลผลิต สินค้าแปรรูปที่ผลิตได้ในชุมชนเอง ร้านค้าชุมชนจึงเป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้าจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคโดยตรง ผู้ใหญ่ชาติชายบอกว่าบ้านจำรุงมีวงจรการผลิต จำหน่าย และบริโภคกันในชุมชน ถ้าชาวบ้านในชุมชนเข้าใจถึงความสำคัญของระบบเศรษฐกิจชุมชน บ้านจำรุงก็จะสามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องกังวลว่าเมื่อผลิตมาแล้วจะขายให้ใคร หรือเราต้องไปซื้อสินค้าจากใคร เพราะบ้านจำรุงสามารถสร้างผลิต ขาย และบริโภคได้เอง ผลกำไรที่ได้ก็ไหลเวียนอยู่ในชุมชน เป็นเงินที่จะใช้พัฒนาชุมชนต่อไป ร้านค้าชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่เดียวกับศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนและผู้สูงอายุบ้านจำรุง สถานที่แรกที่เราได้พบกับผู้ใหญ่บ้านชาติชาย เป็นทั้งสถานที่ทำงานและพักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้านจำรุง และเป็นพื้นที่ที่เราได้เห็นรอยยิ้ม ได้ยินเสียงหัวเราะดังอยู่เป็นระยะ ๆ จนเราอดคอมยิ้มตามไปด้วยไม่ได้ ร้านค้าชุมชนเล็กแห่งนี้มีกำไรเพิ่มขึ้น ทุกปี มียอดขายปีละหลายล้านบาท เมื่อถึงเวลาปันผลประจำปี ผลกำไรที่ได้จะถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกร้อยละ 30 จะเก็บเป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ร้อยละ 35 จ่ายคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นตามจำนวนหุ้น และอีกร้อยละ 35 จ่ายคืนให้แก่ผู้ซื้อสินค้า ตามสัดส่วนการซื้อ ซื้อมากได้มาก ซื้อน้อยได้พอประมาณ พอได้ยินเรื่องจำนวนเงินปันผลแล้วเราก็กระซิบถามผู้ใหญ่บ้านว่าคนนอกเข้าหุ้นด้วยได้หรือไม่ ผู้ใหญ่ชาติชายตอบทันทีว่าได้

แน่นอน ที่ผ่านมาก็มีชาวบ้านหมู่อื่นมาเข้าหุ้้นด้วย แล้วถึงแม้ว่าจะมีร้านค้าชุมชนแล้ว แต่บางครอบครัวก็อาจจะเปิดร้านค้าอย่างเดียวกันนี้อีกก็ได้ ไม่ได้มีการบังคับหรือจะเป็นการขัดใจกันอย่างไร เพียงแต่ให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนนี้ยังคงอยู่ และเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ อย่างน้อยก็เป็นการแบ่งกันปันกันชุมชน และกระตุ้นให้เกิดวงจรการพัฒนา อื่น ๆ ตามมาอีกมากมายจากผลกำไรของร้านค้าชุมชนที่อยู่ในกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน เพราะชุมชน มีกองทุน มีเงินที่จะลงทุนทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดเป็นผลผลิตที่สอดคล้องกับเหตุและผลตามแนวทางวิถีชีวิตของตนเอง เราจะได้พบเห็นลักษณะการดำเนินงานแบบร่วมมือร่วมใจ รู้เก็บ รู้แบ่งปันอย่างเดียวกับร้านค้าชุมชนนี้ในกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมายมากกว่า 20 กลุ่มกิจกรรมในชุมชนบ้านจำรุง

นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมการผลิต เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างเครือข่ายความเข้มแข็ง กลุ่มกิจกรรมการผลิตกลุ่มแรก และคาดว่าจะจะเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดก็คือการกลุ่มต่าง ๆ ของเกษตรกรและชาวสวน ในชุมชนบ้านจำรุงมีการรวมกลุ่มของเกษตรกร ชาวสวน กลุ่มต่างมากมายตามกลุ่มอาชีพของแต่ละคน อย่างที่กล่าวไปแล้วว่าบางคนอาจสังกัดมากกว่า 1 กลุ่ม เพื่อสร้างเครือข่าย สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรชาวสวนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และยังเป็นเครือข่ายกับกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ ได้อีก อย่างที่ผู้ใหญ่บ้านบอกว่าที่บ้านจำรุงไม่มีสิ่งใดเหลือใช้หรือสูญเปล่า ถ้าเก็บนำมาใช้ในกระบวนการใดได้ก็จะถูกส่งต่อให้กับกลุ่มกิจกรรมที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ อย่างเช่น เศษแกลบ เศษรำจากโรงสีข้าวชุมชนของกลุ่มผู้สูงอายุก็จะถูกส่งต่อให้กลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักชีวภาพ กลุ่มเกษตรกรชาวสวนก็จะนำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพจากกลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านที่ขายในร้านค้าชุมชนมาใช้ ส่วนปลายข้าวที่เหลือจากกลุ่มผู้สูงอายุก็ถูกส่งต่อให้กลุ่มผู้ใช้ตะพานน้ำเช่นกัน ทั้งเกษตรกรชาวสวนและกลุ่มผู้เลี้ยงตะพานน้ำรวมถึงชาวบ้านจำรุงทุกคนก็จะได้ทานข้าวจากกลุ่มผู้สูงอายุที่ขายในร้านค้าชุมชน เราตื่นเต้นและทิ้งกับวงจรความสัมพันธ์นี้ไปชั่วขณะ ก่อนที่จะนึกขึ้นได้ว่ายังไม่จบเพียงนั้นเพราะเมื่อถึงเวลาที่ร้านค้าชุมชนจะปันผลทุกคนก็จะได้รับเงินปันผลจากยอดการซื้อของตัวเองอีกด้วย ผู้ใหญ่บอกว่า ถ้าเป็นนักวิชาการอาจเรียกว่าห่วงโซ่แห่งคุณค่าก็ได้

ต่อมา ก็มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรพื้นบ้านเพื่อสุขภาพชุมชน ผู้ใหญ่ชาติชายบอกว่าบทเรียนที่ได้รับจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในชุมชน ทำให้ชุมชนบ้านจำรุงเลิกการใช้สารเคมีหันกลับมาหาองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน เรียนรู้ที่จะพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง มีระบบทุนนิยมของตนเอง ทุนทางสังคมนิยมกับทุนวัฒนธรรมนิยม บทเรียนจากพืชเชิงเดี่ยวและสารเคมีเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญครั้งหนึ่งของบ้านจำรุง ชุมชนเริ่มทำความเข้าใจกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อปรับสมดุลให้กับระบบนิเวศน์และสุขภาพชุมชน กลุ่ม

เกษตรพื้นบ้านจึงถือกำเนิดขึ้นในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 จำนวนสมาชิกแรกก่อตั้ง 10 คน เพื่อดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรแบบปลอดสารพิษในชุมชน ทำปุ๋ยหมัก สกัดสารชีวภาพเพื่อไล่แมลง รวมทั้งทำน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ในกลุ่มและจำหน่ายให้ผู้สนใจ และที่สำคัญที่สุดคือกลุ่มเกษตรพื้นบ้านเป็นกลุ่มที่ปลูกผักพื้นบ้านปลอดสารพิษจากแปลงเกษตรสาธิตแล้วนำไปขายให้กับร้านส้มตำจ่ารุง เอาไว้บริการให้ชาวบ้านในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ทานคู่กับส้มตำ บางส่วนกระจายขายในชุมชนโดยคุณป้า หนองพนักงานขายผักพื้นบ้านในชุมชน และทำน้ำดอกอัญชันสีสวยใส่ไว้ให้แก่ักเดินทางอย่างเรดัมให้ชื่นใจ กลุ่มเกษตรพื้นบ้านเป็นเจ้าของรายการวิทยุชุมชนรายการหนึ่ง เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้และรณรงค์เกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดสารพิษในบ้านจ่ารุง คุณยายอุทัย ประธานกลุ่มและนักจัดรายการวิทยุของกลุ่มเป็นตัวอย่างที่ทำให้เราเชื่อว่าผักปลอดสารพิษและผักพื้นบ้านต้องทำให้ทั้งชาวบ้านในชุมชน และระบบนิเวศของบ้านจ่ารุงมีสุขภาพที่ทั้งกายและใจไม่แพ้คุณยายแน่นอน กลุ่มเกษตรพื้นบ้านแม้จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ก็มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รายงานผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างสมาชิกและผู้นำชุมชนเช่นเดียวกับกลุ่มกิจกรรมอื่นในบ้านจ่ารุง คุณยายอุทัยบอกว่าทุกวันพุธ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือน สมาชิกในกลุ่มจะมาประชุมร่วมกัน และประชุมร่วมกับกลุ่มอื่นในวันที่ 15 ของทุกเดือน คุณยายอุทัยและสมาชิกในกลุ่มเกษตรพื้นบ้านเรียกได้ว่าเป็นผู้ชำนาญการด้านการทำเกษตรชีวภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรชีวภาพของคุณยายล้วนแต่เป็นสิ่งที่เรายังไม่เคยรู้มาก่อน คุณยายบอกว่าถ้าไม่รู้ก็ต้องอ่าน หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เป็นการฝึกสมองไม่ให้อ่อนล้าไปตามวัย

นอกจากนี้ ทุนนิยมกับแปรรูปผลผลิตในชุมชน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จ หากถามคนเมืองอย่างพวกเราว่ามีสินค้าอุปโภคบริโภคชนิดใดบ้างที่เราผลิตเองและใช้เองได้ในบ้าน กว่าผู้ถามจะได้คำตอบก็คงใช้เวลาานพอควร แล้วสุดท้ายคำตอบส่วนใหญ่คงคล้ายกันคือ ไม่มีเลย เราต้องซื้อทุกอย่างจากห้างสรรพสินค้า จากตลาด หรือจากแหล่งกระจายสินค้าใดก็ตาม เพราะเราเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กระแสทุนนิยมเข้าช่วงชิงความสามารถในการพึ่งตนเองของมนุษย์มานานหลายทศวรรษ ไม่เฉพาะในเขตเมืองเท่านั้น แต่ยังรุกรานมาถึงชุมชนในชนบทที่เคยมีความสามารถในการพึ่งตนเองจากทรัพยากรภายในชุมชน เมื่อราคาผลผลิตในชุมชนถูกกำหนดจากพ่อค้าและระบบเศรษฐกิจ วันใดที่ราคาพืชผลตกต่ำ เกษตรผู้ผลิตก็จะประสบปัญหาขายพืชผลไม่ได้ราคาที่เหมาะสมทันที ผู้ใหญ่ชาติชายบอกว่านั้นเพราะชุมชนพึ่งพาภายนอกมากเกินไป ระบบเศรษฐกิจ สังคมภายนอกจึงเป็นตัวกำหนดความเป็นไปในชุมชน แทนที่ชาวบ้านในชุมชนที่เป็นเจ้าของจะกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ความไม่มั่นคงในชีวิตจึงเกิดขึ้น

ในปี พ.ศ. 2526 เมื่อบ้านจ่ารุงประสบกับภาวะราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ทั้งยังมีโรค มีแมลงทำลายสวนผลไม้ของชาวบ้าน เป็นประสบการณ์ที่ทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตอันเกิดจากการพึ่งพาภายนอกมากกว่าตนเองปรากฏเด่นชัดขึ้นภายในชุมชน จึงมีการตั้งกลุ่มสตรีอาสา แม่บ้านเกษตรกรจ่ารุงขึ้น เพื่อรวมตัวกันแปรรูปผลผลิตตามฤดูกาลให้ขายราคาดีขึ้นและเก็บไว้ได้นานขึ้น เป็นก้าวแรกของการทำกิจกรรมกลุ่มในชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง และเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดราคาสินค้าแปรรูปทางการเกษตรในชุมชน โดยเริ่มจากการทำทุเรียนทอด ทุเรียนกวน ขนุนทอด กล้วยกรอบแก้ว จากของหวานจนกระทั่งมาถึงของคาว ทั้งกะปิ น้ำปลารสชาติดี สะอาด และที่สำคัญปลอดสารปนเปื้อน นอกจากการแปรรูปสินค้าบริโภคแล้ว กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจ่ารุงยังช่วยกันผลิตสินค้าอุปโภค เช่น แชมพูสระผม จากดอกอัญชัน น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า เพื่อการพึ่งตนเองและลดรายจ่ายในครอบครัว สินค้าอุปโภคบริโภคที่ได้จากการแปรรูปทั้งหมดมีจำหน่ายให้แก่ชุมชนและบุคคลภายนอกผ่านร้านค้าชุมชน

ปัจจุบัน บ้านจ่ารุงมีทุนทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้เรื่องของการพึ่งพาตนเองมากกว่า 20 ปีเต็ม มีกลุ่มกิจกรรมมากกว่า 20 กลุ่ม มีประสบการณ์ ต่าง ๆ มีบุคลากรที่มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประเพณีวัฒนธรรมชุมชนบ้านจ่ารุง จึงเป็นอีกหนึ่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่น่าชื่นชมอย่างยิ่ง (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ 10 กุมภาพันธ์ 2552)

ชุมชนไม้เรียง

ชุมชนไม้เรียง เป็นตำบลเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ขนาดพื้นที่ประมาณ 45 ตารางกิโลเมตร อยู่ในอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประชากรจำนวนประมาณ 1,382 คน ครัวเรือน และประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นหลักมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยเฉพาะหลังจากที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรเชิงพาณิชย์ ด้วยการปลูกยางพาราเป็นพืชเดี่ยว และทำให้วิถีชีวิตของชาวไม้เรียงขึ้น อยู่กับยางพาราตั้งแต่นั้นเป็นต้น

มา ความหวังและชีวิตของชาวบ้านยิ่งผูกติดกับยางพาราอย่างแนบแน่นมากขึ้น หลังจากที่ชุมชนไม้เรียง ประสบวาทภัยแลหมตะลุมพุก ในปี พ.ศ. 2505 วาทภัยครั้งนั้น ได้ทำให้พื้นที่ป่าไม้และสวนยางเดิม รวมทั้งพื้นที่เพาะปลูกของชุมชนไม้เรียงถูกทำลายราบเรียบ ชาวบ้านจึงได้ขยายพื้นที่การทำสวนยางพารา มากขึ้น เพื่อทดแทนพื้นที่การเกษตรและพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลาย โดยปลูกยางขึ้นมาใหม่จากการสนับสนุน ด้านทุนและพันธุ์ยาง ของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

ชีวิตที่ขึ้นอยู่กับยางพารา เมื่อถึงเวลาที่ราคายางตกต่ำมาก ชาวชุมชนไม้เรียงซึ่งเป็นชาวสวนยาง ขนาดเล็กที่ไม่ค่อยจะพอกินอยู่แล้ว ยิ่งเดือนร้อนอย่างหนัก หนี้สินล้นพ้นตัว บางคนถึงขนาดล้มละลาย ต้องขายสวนยาง ชาวชุมชนไม้เรียงนำโดยประยงค์ ธรรมรงค์ จึงได้พูดคุยและร่วมกันวิเคราะห์ว่าปัญหา คืออะไร สาเหตุของปัญหามาจากอะไร แนวทางแก้ไขปัญหาคืออะไร และใครควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาทางออก ร่วมกันของชาวชุมชนไม้เรียง พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นของเกษตรกรชาวสวนยาง คือ ทำไมชาวสวนยางจึงมีแต่ความยากจน ขณะที่พ่อค้ายางไม่ว่า เจ้าของโรงรมยาง หรือผู้ค้ายางต่างก็ร่ำรวยจากการประกอบธุรกิจยางพารา ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหา โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาของชาวบ้าน พบว่า การที่เกษตรกรขายยางในราคาถูกนั้น เนื่องจากถูกกด ราคาจากพ่อค้าคนกลางหลายชั้น อีกทั้งปัญหาหลักคือ การที่ชาวสวนยางขาดความรู้ทั้งด้านการจัดการ และด้านข้อมูลข่าวสาร ไม่รู้ภาวะตลาด โดยเกษตรกรเป็นเพียงผู้ผลิตเท่านั้น และอีกส่วนหนึ่งมาจากการ ผลิตยางแผ่นของชาวบ้าน ยังไม่มีคุณภาพและไม่มีความมาตรฐานเพียงพอ ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหา จึงต้อง มีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อร่วมกันปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นที่มีการควบคุมคุณภาพ และใช้เทคโนโลยี ในการผลิตเพื่อให้ขายยางปริมาณมากๆ ให้ได้ราคาและมีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด

ในเวลาต่อมาประยงค์ ธรรมรงค์ และชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง จึงไปศึกษาดูงานโรงงานยางแผ่นอบแห้ง ขององค์การสวนยางนาบอน และโรงงานของเอกชนเมื่อปี พ.ศ.2525 และเกิดความมั่นใจว่าการประกอบ กิจการโรงงาน เพื่อแปรรูปยางน่าจะเป็นคำตอบของการแก้ไขปัญหาทั้งด้าน การควบคุมการผลิต และการ คัดปัญหาพ่อค้าคนกลาง หลังจากนั้นพวกเขาจึงได้รวมกลุ่มประชุมปรึกษาหารืออีกหลายครั้ง เพื่อหา ข้อสรุปเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน และวางแผนดำเนินการเพื่อจัดตั้งโรงงานแปรรูปยาง โดยกำหนดขนาด ของโรงงานและกำลัง การผลิตภายใต้ทุนและกำลังที่มีอยู่ พร้อมกับการทำงานด้านความคิดกับชาวบ้าน ด้วยการพูดคุยทำความเข้าใจ เพื่อสร้างแนวร่วมและระดมทุน จนในที่สุด “กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางไม้ เรียง” จึงก่อเกิดขึ้นมา เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2527 และเริ่มทำการผลิตเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2527 ด้วยสมาชิกก่อตั้งจำนวน 37 คน มีกำลังการผลิตยางอบแห้งวันละ 500 กิโลกรัม จนปัจจุบันสามารถ ขยายสมาชิกเป็น 179 คน และมีกำลังการผลิตสูงสุดได้ถึงวันละ 5 ตัน

เรียนรู้ประสบการณ์การบริหารธุรกิจชุมชน

โครงสร้างของ “กลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางไม้เรียง” ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งจากสมาชิก และสมาชิกของกลุ่ม และจ้างผู้จัดการ พนักงานประจำ และแรงงานในโรงงาน เพื่อทำหน้าที่ดำเนินการธุรกิจของกลุ่มภายใต้การกำกับติดตามของกรรมการบริหาร และประชุมใหญ่ สมาชิกทุกปีเพื่อชี้แจงผลงานและแสดงบัญชี สำหรับด้านการจัดการนั้น ทางกลุ่มฯ จะรับซื้อน้ำยางจาก สมาชิก และนำมาแปรรูปเป็นยางแผ่นส่งขายให้กับพ่อค้า ทั้งนี้มีการทำบัญชีด้านการเงินอย่างชัดเจน อีกทั้งเงินหมุนเวียนที่ใช้ในการซื้อขาย ค่าตอบแทน และรายได้จากการขายสินค้า ได้ใช้กลไกผ่านธนาคาร เพื่อสร้างเครดิตและสร้างความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังมีการติดตาม ราคาขางพารา และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความต้องการ ขางพาราของตลาดโลก และติดตามด้านนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทางกลุ่มฯ รู้เท่าทัน ต่อข้อมูลข่าวสารและการเปลี่ยนแปลง

ตลอดเวลาที่ดำเนินธุรกิจ ทางกลุ่มฯ ไม่เคยผิดพลาดหรือมีปัญหาด้านคุณภาพสินค้าและการส่งมอบ แม้ว่าบางครั้งจะมีปัญหาปริมาณการผลิตไม่เพียงพอก็พยายามจัดการแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ผิดสัญญา และเสียเครดิต โดยก่อนหน้าที่จะมีวิกฤตเศรษฐกิจ ทางกลุ่มฯ ได้ขายสินค้าให้กับบริษัทผู้ส่งออกโดยตรงมาโดยตลอด ด้วยการเสนอสินค้าตัวอย่างให้กับผู้ส่งออกและคัดเลือกผู้ส่งออกที่เสนอตัวมา ขณะนี้แม้ว่าจะไม่ได้ค้าขายกับผู้ค้าส่งออก ก็ขายให้กับบริษัทผู้ค้ารายใหญ่ของภาคได้

จากโรงงานยางแปรรูปสู่การผลิตเพื่อการพึ่งตนเอง

การดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางไม้เรียงตั้งแต่ ปี 2527 ไม่ใช่สูตรสำเร็จ แต่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของชาวชุมชนไม้เรียงเอง ที่มีจิตใจมุ่งการเรียนรู้อย่างไม่รู้จบเพื่อสรุบบทเรียนและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเตรียมรับมือต่อปัญหาใหม่ๆ ลองผิดลองถูกเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ประกอบกับการมีผู้นำชื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อส่วนรวม ทำให้กลุ่มฯ สามารถดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องมาถึง 16 ปี (พ.ศ.2527-2543) อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางไม้เรียงจะสามารถ แก้ปัญหาด้านคุณภาพยาง การขาย และการลดต้นทุนการผลิต แต่ปัญหาอื่นๆ ที่นอกเหนือจากความสามารถในการจัดการภายในยังมีอยู่ไม่สิ้นสุด เช่น ปัญหาความต้องการของตลาดโลก ปัญหาคุณภาพและปริมาณน้ำยาง ที่ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ หรือปัญหาด้านนโยบายของรัฐ เป็นต้น จากการพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ พวกเขาจึงได้คำตอบใหม่ว่า ขางพาราไม่สามารถเป็นคำตอบเดียว สำหรับการดำรงชีวิต

ประกอบกับข้อจำกัดของการดำเนินการธุรกิจเฉพาะสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ที่ยังไม่สามารถขยายสมาชิกเพิ่มเติมได้เนื่องจาก กำลังรับซื้อยังมีไม่เพียงพอ แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความสุข ความอยู่ดีกินดี

และความสามารถในการพึ่งตนเองของชาวชุมชนไม้เรียง “ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนไม้เรียง” จึงเกิดขึ้นมา เพื่อเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชาวชุมชนไม้เรียง ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านเกษตรกรรมยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุขชุมชน ด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมชุมชน และด้านกองทุนชุมชน ทั้งนี้ มี "สภาผู้นำชุมชนไม้เรียง" ที่มาจากตัวแทนของหมู่บ้านต่างๆ หมู่บ้านละ 5 คน รวมเป็น 40 คน ประกอบด้วย ทั้งหญิงและชาย และคนรุ่นหนุ่มสาว รุ่นผู้ใหญ่วัยกลางคน และรุ่นอาวุโส ทำหน้าที่บริหารและร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชนขึ้น

โดยกิจกรรมหนึ่งของแผนพัฒนาชุมชนไม้เรียงที่เป็นการเปลี่ยนทิศทาง ของเกษตรกรรมแผนใหม่ที่มีมุ่งเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และฝากชีวิตไว้กับยางพารา มาเป็นการแสวงหาความหลากหลายของการประกอบอาชีพการเกษตร และมุ่งเน้นการพึ่งตนเองได้ภายในชุมชนเป็นหลัก คือ การพัฒนาความสามารถของเกษตรกรและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย กิจกรรมการเกษตร 8 กิจกรรม ได้แก่ กลุ่มเพาะเลี้ยงปลา กลุ่มผักปลอดสารพิษ กลุ่มแปรรูปข้าว กลุ่มเพาะเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ กลุ่มเพาะเลี้ยงสุกร กลุ่มสมุนไพร และกลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ด

กลุ่มกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ มีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการผลิตเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนและเชื่อมโยงกับตลาดภายนอก โดยผ่านการจัดการของแต่ละกลุ่มที่มีองค์กรบริหารของตน โดยแต่ละกิจกรรมมีการวิเคราะห์ความต้องการและความเป็นไปได้ของการผลิตและการตลาด ตลอดจนการประมาณการส่วนแบ่งของตลาดภายใน ของชุมชนไม้เรียงที่มีจำนวนหนึ่งพันกว่าครอบครัว รวมไปถึงการเชื่อมโยงสู่เครือข่ายต่างๆ ในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ นอกจากนี้แต่ละกลุ่มยังมีการสอดประสาน ของกิจกรรมและปัจจัยนำเข้าที่มีอยู่ภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ เช่น กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ทำหน้าที่ส่งอาหารคุณภาพ ดีราคาถูกกว่าท้องตลาดให้กับกลุ่มเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ กลุ่มเพาะเลี้ยงเห็ดได้ซื้อเชื้อจากไม้ยางพารา หรือการมุ่งผลิตไก่สามสายเลือดไม้เรียง ที่เป็นพันธุ์ผสมจากไก่พันธุ์ไข่ พันธุ์เนื้อ และไก่พื้นบ้าน เพื่อเป็นการลดต้นทุนให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ ต่อไปสินค้าทุกประเภทต่อไปจะอยู่ภายใต้ ชื่อ "ไม้เรียง" อันเป็นการเปิดตัวสินค้าต่อตลาดภายนอก

สำหรับด้านแหล่งเงินทุนนั้น ในเบื้องต้น ชาวชุมชนไม้เรียงได้รับการสนับสนุนจากกองทุนชุมชน (SIF) และมีการระดมทุนจากการขายหุ้นให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยต่อไปจะมีการสนับสนุนด้านเงินทุนจากธนาคารหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้นมาแล้ว ทั้งนี้ ในอนาคตผู้นำชุมชนคาดหวังว่า กลุ่มกิจกรรมแต่ละกิจกรรมนี้อาจส่งผลให้มีการตั้งบริษัทชุมชนไม้เรียงที่มีชาวบ้านร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมบริหาร และร่วมรับผลประโยชน์ขึ้นอีก 8 บริษัท ก็เป็นไปได้

เครือข่ายการเรียนรู้และมวลมิตร

ปัจจุบันชุมชนไม้เรียง มีเครือข่ายต่างๆ มากมาย ตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ โดยเครือข่ายดังกล่าว ได้แก่ เครือข่ายยางพารา เครือข่ายยมนา (ชาวสวนยางพารา-ชาวสวนไม้ผล-ชาวนา) เครือข่ายภูมิปัญญาไท เครือข่ายสาธารณสุขชุมชน นอกจากนี้ชุมชนไม้เรียงยังเป็นแหล่งศึกษาดูงานชุมชนเข้มแข็งให้กับชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ อีกทั้งการดำรงอยู่ของชุมชนนั้นไม่ได้มีความโดดเดี่ยวหรือต่อสู้แต่เพียงลำพัง แต่ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน ด้านคำปรึกษา ด้านการประสานงาน และด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งจากองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ มูลนิธิหมู่บ้าน ที่ได้ทำงานในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 และจากองค์กรภาครัฐ อย่างเช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ที่จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างโรงงานยางแห่งใหม่ เกษตรจังหวัด-อำเภอ-ตำบล กองทุนชุมชน ฯลฯ

การถ่ายทอด เผยแพร่ สิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้อันยาวนาน ตลอดระยะเวลาเกือบ 40 ปี ของชุมชนไม้เรียง แม้จะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่สิ่งที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และความใส่ใจ ความตื่นตัวที่จะเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน และต่อสู้กับปัญหา ร่วมกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการดำเนินงานธุรกิจชุมชน โดยมีส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหนุนช่วยให้กระบวนการเรียนรู้บังเกิดผล ขณะที่ผลกำไรจากการประกอบการซึ่งเป็นเรื่องรองลงมา แต่ก็มีความสำคัญเพราะเป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่มอยู่รอด และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมีจิตสาธารณะแยกแยะ ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมของผู้นำ ทั้งนี้ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้แม้ว่าไม่อาจเป็นสูตรสำเร็จ แต่อย่างน้อยที่สุดบทเรียนจากไม้เรียงก็สามารถเป็นแนวทาง ในการสนับสนุน ธุรกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (สทพ.) <http://www.ldinet.org/2008/>)

เรื่องที่ 2 การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เครือข่าย (Network) เป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเพื่อการแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการร่วมกันทำงาน โดยมีฐานะเท่าเทียมกันการสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นวิธีการทำงานที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคธุรกิจและในการทำงานเชิงพัฒนาสังคม นอกเหนือจากคำว่า "เครือข่าย" หรือ "Network" ในทางด้านธุรกิจ เราจะได้ยินคำเรียกชื่อต่าง ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียง เช่น คำว่า แนวร่วมในเชิงกลยุทธ์ หรือ Strategic Alliance หุ้นส่วนในการทำงาน หรือ Partner เป็นต้น ลักษณะของเครือข่าย โดยทั่วไปมีลักษณะ ดังนี้

เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive structures) ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกัน ในด้านความรู้ความสามารถและความต้องการ

องค์กรเครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวราบ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน

องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) การที่องค์กรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายกัน เพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพิงแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้น หากองค์กรใดไม่สามารถแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ ก็อาจหลุดออกจากเครือข่ายได้ ในทางตรงกันข้ามหากได้แสดงความสามารถ ก็จะนำไปสู่การพึ่งพิงและขึ้นต่อกัน การแบ่งงานกันทำ ทั้งยังเป็นการลดโอกาสที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะแสดงอำนาจเหนือเครือข่ายด้วย

ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่าย จะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่าย จึงเป็นสิ่งสำคัญ

องค์กรเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการกันเอง (Self-regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์ โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการต่อรอง ตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายใน เพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้

ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายมิใช่จะได้มาเพียงชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยระยะเวลา ในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ความศรัทธา และความไว้วางใจ ตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิด เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กร

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเป็นระบบ

(1) สนับสนุนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนเดียวกันและระหว่างองค์กรชุมชนด้วยกันในทุกรูปแบบ โดยเน้นการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ และมีการรับรองวิทยฐานะของการเรียนรู้ ดังกล่าว

(2) ส่งเสริมการดำเนินงานในลักษณะวิทยาลัยประชาคม ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาและฝึกอาชีพแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายตามความสนใจและความถนัด โดยไม่จำกัดพื้นฐานความรู้

(3) ส่งเสริมให้องค์กรทางสังคมทุกฝ่าย เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา สื่อมวลชน สถาบันการศึกษาทั้งส่วนกลางและภูมิภาค ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน

การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และทรงยึดมั่นหลักการนี้มาโดยตลอด แต่นโยบายเกี่ยวกับเกษตรที่ผ่านมารัฐบาลเน้นการ ผลิตสินค้า เพื่อส่งออกเป็นเชิงพาณิชย์ คือ เมื่อปลูกข้าวก็นำไปขาย และก็นำเงินไปซื้อข้าว เมื่อเงินหมดก็จะไปกู้ เป็นอย่างนี้มาโดยตลอดจนชาวนาไทยตกอยู่ในภาวะหนี้สิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักถึงปัญหาด้านนี้ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคาร โค-กระบือ เพื่อช่วยเหลือราษฎร นับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งที่มาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” นับตั้งแต่อดีตกาล แม้กระทั่งโครงการแรก ๆ แถวจังหวัดเพชรบุรี ก็ทรงกำชับหน่วยราชการมิให้นำเครื่องกลหนักเข้าไปทำงาน รับสั่งว่าหากนำเข้าไปเร็ววันก ชาวบ้านจะละทิ้งจอบ เสียม และในอนาคตจะช่วยตัวเองไม่ได้ ซึ่งก็เป็นจริงในปัจจุบัน

จากนั้นได้ทรงคิดค้นวิธีการที่จะช่วยเหลือราษฎรด้านการเกษตร จึงได้ทรงคิด “ทฤษฎีใหม่” ขึ้น เมื่อปี 2535 ณ โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอัน เนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดระบุนรี เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตรให้แก่ราษฎร ในการจัดการด้านที่ดินและแหล่งน้ำในลักษณะ 30 : 30 : 30 : 10 คือ ขุดสระและเลี้ยงปลา 30 ปลูกข้าว 30 ปลูกพืชไร่พืชสวน 30 และสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย ปลูกพืชสวนและเลี้ยงสัตว์ใน 10 สุดท้าย

ต่อมาได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติมมา โดยตลอดเพื่อให้เกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความแข็งแรงพอ ก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์ โดยยึดหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ชั้น คือ **ชั้นที่ 1** มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้ **ชั้นที่ 2** รวมพลังกันในรูปกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม **ชั้นที่ 3** สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย จากแนวทางหลักการ “ทฤษฎีใหม่” สามารถนำสู่แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ที่นำไปใช้ได้กับทุกภาคส่วนในสังคมชุมชน ดังนี้

ชั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรกเมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ในสภาพการณ์เช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ตลาดจะเป็นตัวกระทำ หรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และหลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อม ๆ กับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข่าวสารข้อมูล ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้น จึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีการสร้างความผูกพันและความรับผิดชอบต่อการสร้างเครือข่ายร่วมกัน เองใช้เวลา ต้องเคารพและความไว้วางใจซึ่งกันและกันเป็นสิ่งสำคัญ และต้องพึงระลึกไว้เสมอว่าในภาพรวม องค์กรที่ร่วมเครือข่ายจะต้องได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย ต้องหมั่นสรุปบทเรียนการทำงาน วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนต่างๆ และต้องจำไว้เสมอว่าในช่วงการร่วมเป็นเครือข่ายหรือประสานงานกัน สถานการณ์อาจมีการเปลี่ยนแปลง เราต้องตระหนักถึงปัญหา และมีความยืดหยุ่นพอสมควร ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องมีความรับผิดชอบในความสำเร็จ หรือความล้มเหลวร่วมกัน

เรื่องที่ 3 กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

“...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไป ...การถือหลักที่

จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ ระวังระวัง และประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 19 กรกฎาคม 2517 จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์ นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่า พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิตซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างเครือข่ายเรียนรู้ ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาฯ ไปประยุกต์ให้ได้อย่างเหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากร ในมิติต่างๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

การดำเนินการตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น นอกเหนือจากที่ทรงทดลองและปฏิบัติจริงในสวนจิตรลดาฯ และโครงการพระราชดำริต่าง ๆ แล้ว ได้มีผู้สนใจนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วมากมาย ซึ่งเราจำเป็นต้องเข้าไปศึกษาหาว่า ในแต่ละพื้นที่ได้มีผู้นำเอาปรัชญานี้ไปใช้อย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่นำไปใช้แล้วประสบความสำเร็จ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษา เพิ่มพูนความรู้ อย่างเป็นขั้นเป็น

ตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จัก และเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบและระมัดระวัง

เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะ ให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้ อย่างสมดุล ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จัก เอื้อเพื่อเอื้อแม่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็น ไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของ โลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมใน โลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่ง การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและ เยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความ เป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องโดยใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาฯ ไปใช้ในสถานศึกษาต่างๆ นั้น อาจจะใช้วิธี “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจ เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็น แนวคิดที่สามารถเริ่ม ต้น และปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษา สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนการกำจัดขยะใน โรงเรียนการสำรวจทรัพยากรของชุมชนฯลฯ

ก่อนอื่น ครูต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยกลับมาพิจารณาและ วิเคราะห์ดูว่า ในตัวครูนั้นมีความไม่พอเพียงในด้านใดบ้าง เพราะการวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้รู้และเข้าใจ ปัญหา ที่เกิดจากความไม่พอเพียง รวมทั้งควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้วย โดยการ วิเคราะห์นี้ต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ควร ปลูกฝังให้เกิดขึ้นในใจเด็กให้ได้ก่อน ผ่านกิจกรรมที่ครูเป็นผู้คิดขึ้นมา โดยครูในแต่ละ โรงเรียนจะต้องมา นั่งพิจารณาก่อนว่า จะเริ่มต้นปลูกฝัง แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน ทุกคนควรรมา ร่วมกันคิดร่วมกันทำ สามัคคีกันในการบวนการหารือ

หลังจากที่ครูได้ค้นหากิจกรรมที่จะปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ครูควร จะต้องตั้ง เป้าหมายการสอนก่อนว่าครูจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นสอนจาก กิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถเริ่มต้นจากตัวเด็กแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัด

พลังงาน ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆ 4 มิติ

ในส่วนของ การเข้าถึงนั้น เมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงเด็ก พิจารณาก่อนว่าจะ สอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในวิถีคิดและในวิชาการต่างๆ ได้อย่างไร ทั้งนี้ อาจ จัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของเด็กในแต่ละ ช่วงชั้น เช่น ในกิจกรรมการเก็บขยะเพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียนนั้น ครูอาจจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในแต่ละช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 1 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะ (ให้เด็กรู้หน้าที่ของตน ในระดับ บุคคล)

ช่วงชั้นที่ 2 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะและนับขยะ (ให้รู้จักการวิเคราะห์ และรู้ถึงความเชื่อมโยงของตนเองกับสมาชิกคนอื่นๆ ในโรงเรียน)

ช่วงชั้นที่ 3 สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกรอบๆ โรงเรียน เช่น สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักแบ่งแยกขยะ ร่วมมือกับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่โรงเรียน และชุมชนของเขาตั้งอยู่ด้วย

กิจกรรมทั้งหมดนี้สำคัญคือ ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษาควรตั้ง เป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อนจนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นๆ ในสังคมได้ต่อไป

การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ใน 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียนและ ประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการไปค้นหากิจกรรม พัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ และการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือพอประมาณกับ ศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่ 2 ทำ สหกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่ 4 ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้รอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้ เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสาน วัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียน ยึดมั่นในหลักศีลธรรม พัฒนาคนให้เขารู้จักทำประโยชน์ให้กับ

สังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการแต่กิจกรรมก็ยังดำเนินอยู่อย่างนี้เรียกว่ามีภูมิคุ้มกัน

การค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ก็เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรม ในการสร้างความเข้าใจ ภายในวงการศึกษาว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง หลังจากนั้น ก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆ บูรณาการเข้ากับทุกสาระเรียนรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ เพื่อทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ ในการสอนการคำนวณที่มีความหมายในการดำรงชีวิต อย่างพอเพียง หรือบูรณาการเข้ากับสาระภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพ เทคโนโลยีต่างๆ ได้หมด นอกเหนือจากการสอนในสาระหลักคือในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเท่านั้น

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้ามาตรฐานเรียนรู้ของทุกช่วงชั้นเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติ จึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้นและแต่ละชั้นปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เช่น ประถม 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจานชาม เก็บขยะไปทิ้ง กวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเอง แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน กินอาหารให้หมดจาน ประถม 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว จะมีเป็นตารางกรอกค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว คุณแม่ซื้ออะไรบ้าง คุณพ่อซื้ออะไรบ้าง เด็กจะได้รู้พ่อแม่หาเงินมายากแค่ไหน เช่น ยาสิฟิ้นหลอดละ 46 บาท จะต้องไม่เอามาบีบเล่น จะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายเท่าไร เด็กจะได้ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง มีหลายโรงเรียนทำแล้ว ประถม 3 สอนให้รู้จักช่วยเหลือครอบครัวอย่างพอเพียงและรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นมีส่วนร่วมสร้างครอบครัวพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์วางแผน และจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่างๆ และในมิติต่างๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้ตัว เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการจัดการชุมชน และในที่สุดแล้วสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติ สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ ต้องเริ่มเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศ และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมสภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไรแตกแยกหรือสามัคคีเป็นต้น

ขณะนี้คณะทำงานขับเคลื่อนด้านการศึกษาและเยาวชน ทำงานร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ และอีกหลายหน่วยงาน วิสัยทัศน์ของการขับเคลื่อน คือ สานเครือข่าย ขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาฯ และให้บุคลากรด้านการศึกษา สามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติ เศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการสู่การเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาฯ ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรธุรกิจ

เมื่อองค์กรธุรกิจตระหนักถึงความจำเป็นและมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินธุรกิจด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจะขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในองค์กรให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมได้นั้น ผู้นำธุรกิจต้องมีความมุ่งมั่นและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งการพัฒนาองค์กรและกลไกต่างๆ เริ่มจากกำหนดนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาผสมผสานกับกลยุทธ์ขององค์กร โดยใช้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี บนพื้นฐานความรู้และคุณธรรม พร้อมทั้งถ่ายทอดเป็นแผนงาน และผลักดันไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินกิจการขององค์กรมีความสมดุลและเจริญเติบโตในระยะยาว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีแนวคิดในกรอบเดียวกัน แต่การนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจ สามารถปรับใช้ได้หลายรูปแบบ โดยไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว ดังนั้น ผู้นำธุรกิจจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมกับเงื่อนไขและสถานะที่องค์กรกำลังเผชิญอยู่ โดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการบริหารธุรกิจด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ด้านการผลิต

ผู้นำธุรกิจกำหนดขนาดการผลิตที่เหมาะสมตามกำลังความสามารถในการผลิตขององค์กร โดยไม่รับคำสั่งซื้อสินค้าหากความสามารถในการผลิตไม่เพียงพอ วางแผนการใช้ทรัพยากร โดยยึดหลักความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะสนับสนุนการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศ และเทคโนโลยีในการผลิตจากภูมิปัญญาไทย มุ่งเน้นคุณภาพการผลิตตามมาตรฐาน ไม่เอารีดเอาเปรียบลูกค้า วางระบบการจัดการวัตถุดิบและสินค้าคงคลังอย่างมีประสิทธิภาพ กระจายความเสี่ยงโดยมีผลผลิตที่หลากหลาย มีนโยบายการจ้างงานเพื่อกระจายรายได้โดยไม่ นำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงานโดยไม่จำเป็น และจัดระบบบำนาญของเสียโดยไม่สร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมด้านการตลาด

ผู้นำธุรกิจต้องมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ และนำความรู้ในข้อเท็จจริงมาใช้ในการกำหนดนโยบายการตลาด วางแผน และบริหารจัดการอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม เพื่อประโยชน์แก่องค์กรธุรกิจอย่างแท้จริง ยึดหลักการรักษาความสมดุลในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสมเหตุสมผล ตั้งแต่ผู้บริโภคนักงาน บริษัทลูกค้า สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การตั้งราคาสินค้าในราคายุติธรรม หลีกเลี่ยงการโฆษณาชวนเชื่อเกินจริง เพื่อมุ่งหวังยอดขาย

ในระยะสั้น ใช้กลยุทธ์ด้านการวิจัย เพื่อสร้างนวัตกรรมในสินค้า ทั้งด้านการออกแบบและพัฒนาสินค้าใหม่ รวมถึงการแก้ไขและปรับปรุงสินค้าเดิมให้มีคุณสมบัติ คุณประโยชน์ และคุณภาพเพิ่มขึ้น รักษาความลับของผู้บริโภค ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ทางธุรกิจ มุ่งดำเนินธุรกิจโดยไม่เอาเปรียบผู้อื่น ซื่อสัตย์ และมีคุณธรรมต่อลูกค้า เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่องค์กรธุรกิจ

ในระยะยาวส่วนการขยายธุรกิจขององค์กร ผู้นำธุรกิจต้องพิจารณาถึงความพร้อมทุกด้านอย่างรอบคอบ เน้นธุรกิจที่มีความถนัด และขยายธุรกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยตอบสนองตลาดท้องถิ่นก่อนขยายไปสู่ส่วนภูมิภาคและต่างประเทศ มีมาตรการกระจายความเสี่ยง โดยเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้าใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความรอบคอบและระมัดระวังในการคิดพิจารณาตัดสินใจเรื่องต่างๆ ให้กระจ่างแจ้งในทุกแง่มุม เพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ ผู้นำธุรกิจควรตรวจสอบและติดตามสถานะทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง คาดการณ์ได้ถึงโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน สร้างความพร้อมและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนภายในองค์กร ประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงล่วงหน้า เพื่อวางแผนรับมือได้ทันทั่วทั้งที่ เน้น

การกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและแปรสภาพได้ง่าย เพื่อลดผลกระทบจากวัฏจักรทางเศรษฐกิจ

ด้านการเงิน

ผู้นำธุรกิจวางแผนการลงทุนในธุรกิจที่สุจริตไม่ ก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม วิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าในการลงทุนอย่างรอบคอบด้วยเหตุผล และลงทุนในธุรกิจที่หลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงด้านการเงิน หลีกเลี่ยงการลงทุนบนพื้นฐานของเงินกู้ที่ เกินขีดความสามารถในการชำระหนี้ รักษาอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนให้เหมาะสม และกำหนดนโยบายการลงทุนโดยไม่ หวังผลกำไรในระยะสั้น ควรเน้นความมั่นคงในระยะยาว ทำกำไรแต่ พอประมาณ โดยไม่มากเกินไป จนธุรกิจต้องประสบภาวะเสี่ยงหรือขาดภูมิคุ้มกันในธุรกิจ และทำกำไรไม่น้อยเกินไป จนธุรกิจไม่ สามารถอยู่ รอดได้ จัดระบบการสะสมเงินออมและเงินทุนหมุนเวียนอย่างเหมาะสม

ผู้นำธุรกิจควรสนับสนุนการกระจายอำนาจและการตัดสินใจไปยังส่วนงานต่างๆ ในองค์กร โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางและครอบคลุมทุกส่วนงาน มุ่งเน้นการใช้งบประมาณอย่างสร้างสรรค์ โดยกำหนดกรอบแนวทางในการตัดสินใจอนุมัติและดำเนินงานโครงการต่างๆ ขององค์กร ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี มีระบบกลไกการตรวจสอบและติดตามผลการใช้งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และการดำเนินงานต่างๆ อย่างโปร่งใส

ด้านทรัพยากรบุคคล

ผู้นำธุรกิจเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับการพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลด้านต่างๆ ได้แก่ การคัดเลือกพนักงานด้วยหลัก ยุติธรรม โดยเน้นคนดีที่ซื่อสัตย์และคนเก่งที่มีคุณภาพ เน้นการทำงานเป็นทีม ฝึกอบรมการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่พนักงานทุกระดับในองค์กร ส่งเสริมการศึกษาและวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมในด้านผู้นำธุรกิจกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภคและองค์กร วางแผนการเตรียมความพร้อมของพนักงานในอนาคต กำหนดตัวชี้วัดการประเมินผลงานด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม เปลี่ยนแปลงระบบการเลื่อนตำแหน่งจากหลักความอาวุโสหรือหลักอุปถัมภ์ เป็นยึดหลักความสามารถของบุคคล กำหนดระดับค่าจ้างพอประมาณ แก่ ฐานะขององค์กรและสอดคล้องกับตลาดแรงงาน กำหนดนโยบายการดูแลพนักงานอย่างทั่วถึง โดยส่งเสริมให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตและสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน

นอกจากนี้ ผู้นำธุรกิจต้องปลูกจิตสำนึกความพอเพียงให้แก่ พนักงาน ส่งเสริมการมีค่านิยมสร้างสรรค์ และสร้างจรรยาบรรณการทำงานด้วย ความสุจริต ขยันอดทน มีความมุ่งมั่น และใช้ความ

เพียรในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เชิงคุณธรรม ส่งเสริมความเกื้อกูลกันในองค์กร และความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์หรือรณรงค์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตามกฎระเบียบด้านทรัพย์สินทางปัญญา การยอมรับพนักงานในองค์กรที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผู้นำธุรกิจผลักดันการยึดมั่นในระบบคุณธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่เบียดบังผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ผู้นำธุรกิจกระตุ้นให้พนักงานเห็นคุณค่าในการแบ่งปันสู่ สังคม ได้แก่ การแบ่งปันองค์ความรู้ โดยสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเผยแพร่ไปยังสังคมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการนำเสนอตัวอย่างผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน รวมถึงการแบ่งปัน ทรัพยากรระหว่างพันธมิตรในธุรกิจ เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องวัตถุดิบ เทคโนโลยี และองค์ความรู้ด้านต่างๆ

กรณีตัวอย่าง บริษัท ไทยโตชิบาอุตสาหกรรม จำกัด

ผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็นองค์กรตัวอย่างที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ การดำเนินธุรกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริษัทได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประโยชน์ในกิจการสำคัญ ได้แก่ ด้านการผลิต กระบวนการผลิตจะใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อลดปัญหาการขาดดุลทางการค้า ปรับปรุงเทคโนโลยีและการพัฒนาสินค้าอยู่เสมอ โดยคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าและความปลอดภัยในการใช้สินค้า จัดโครงการ MIC ที่เปิดโอกาสให้พนักงานได้ริเริ่มและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ โดยใช้ภูมิปัญญาไทย เป็นต้น

ด้านการตลาด เข้าใจฐานลูกค้าของตนเอง จัดนโยบายด้านการส่งเสริมการตลาดและการขายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสัญญาและข้อกำหนดของแต่ละประเทศ เพื่อให้ดำเนินธุรกิจถูกต้องและเป็นธรรม ด้านการเงิน นับตั้งแต่บริษัทเริ่มดำเนินกิจการ เมื่อปี 2512 บริษัทได้ขยายกิจการอย่างต่อเนื่อง โดยขยายกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไป ยึดหลักการลงทุนอย่างรอบคอบและมีเหตุผล จัดทำรายงานการเงินบนพื้นฐานของความเป็นจริงและส่งมอบในเวลาที่กำหนด โดยไม่มีการแต่งรายงานการเงินที่ไม่ถูกต้อง บริหารการเงินโดยใช้หลักธรรมาภิบาล เน้นความโปร่งใส และตรวจสอบได้

ด้านทรัพยากรบุคคล กำหนดนโยบายสนับสนุนให้มีการจ้างแรงงานไทย การรักษาระดับค่าจ้างและสวัสดิการให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด การสนับสนุนให้พนักงานเข้ารับการ

ฝึกอบรมและศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ในหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมให้พนักงานวางแผนการใช้จ่ายเงิน ลดปัญหาหนี้สิน สร้างวินัยการออม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงาน นอกจากนี้ พนักงานทุกคนจะได้รับการปลูกฝังให้ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม

ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม บริษัทสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย โดยนำน้ำที่ได้รับการบำบัดแล้วกลับไปใช้เป็นน้ำซักโครกในห้องสุขา การนำความร้อนที่ปล่อยทิ้งมาใช้ประโยชน์ในการอบโคม รณรงค์การประหยัดพลังงาน โดยใช้โซล่าเซลล์ในการผลิตน้ำร้อน ใช้ก๊าซ LPG แทนน้ำมันเบนซิน รณรงค์การจัดการขยะรีไซเคิล เพื่อลดจำนวนขยะ บริษัทจัดโครงการและกิจกรรมเพื่อช่วยสังคมมากมายและต่อเนื่อง เช่น สร้างเครือข่ายทางสังคมโดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาศึกษาดูงาน จัดโครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม ได้แก่ การจัดแพทย์เคลื่อนที่ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบริจาคสิ่งของ การมอบทุนการศึกษาแก่ บุตรพนักงานและบุคคลภายนอก การบริจาคโลหิต และจัดกิจกรรมช่วยเหลือเด็กกำพร้า เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2551: 1-10)

ในปัจจุบันบริษัท ไทยโตชิบาอุตสาหกรรม จำกัด มุ่งทำธุรกิจด้วยกลยุทธ์ “Green” หรือ “นวัตกรรมสีเขียวเพื่อโลกสีขาว” ในทุกส่วนงานขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน คือ (นงคณา ห่านวิไล, 2551: 1)

1. Green Product หมายถึง สินค้าทุกชนิดของบริษัทจะต้องประหยัดพลังงานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการลดภาวะโลกร้อน

2. Green Factory หมายถึง โรงงานของบริษัทปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตที่เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยสินค้าเกือบทุกชนิดสามารถนำมารีไซเคิลได้และใช้วัตถุดิบที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

3. Green Office หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในองค์กร รวมถึงพนักงานทั้งหมดร่วมกันปรับเปลี่ยนให้เป็นองค์กรสีเขียวที่ ทุกฝ่ายร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การรณรงค์ให้พนักงานช่วยกันประหยัดไฟและประหยัดน้ำ

4. Green Purchasing หมายถึง การซื้อใช้วัตถุดิบที่ รักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้กระดาษรีไซเคิล

5. Green CSR หมายถึง การทำประโยชน์สูงสุดเพื่อสังคม

จากการวิจัยของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขสรร์ กันตะบุตร (2551: 35) เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารองค์กรและทรัพยากรมนุษย์เพื่อความยั่งยืน” โดยศึกษาจากองค์กรธุรกิจขนาดย่อม

จำนวน 296 แห่งของประเทศไทย และองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่จากกลุ่มประเทศตะวันตก จำนวน 28 องค์กร ซึ่งใช้ระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 4 ปี พบว่า องค์กรธุรกิจที่ทำการวิจัยทุกองค์กรสามารถประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ โดยผู้นำ องค์กรดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคน จนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง ครอบคลุม องค์กร ชุมชน ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม

1. ให้นักศึกษารวมกลุ่มกัน กลุ่มละ 5 – 8 คน
2. ให้ไปค้นหาภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน หรือพื้นที่ใกล้เคียง
3. บันทึกการเรียนรู้ การดำเนินงานของภูมิปัญญา
4. สรุปมานำเสนอในการพบกลุ่ม และส่งเป็นเอกสารรายงาน

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548.
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทยปี 2550 : เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : โดยการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย , 2550.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานฯ , 2547.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. คลังหลวงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, 2554.
- ปรียานุช หวังจิและคณะ. รายงานการวิจัยศึกษาการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านโงกน้ำ. มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2550
- การแสวงหาความรู้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://guru.google.co.th/guru/thread?tid=6ba266b15de3d75f> (วันที่ค้นข้อมูล 6 พฤศจิกายน 2554)
- พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ให้กับตนเอง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก http://www.bangkapi.ac.th/MediaOnLine/weerawanWMD/unit7_part17.htm (วันที่ค้น
ข้อมูล 6 พฤศจิกายน 2554)
- เศรษฐกิจแบบพอเพียง. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.prdnorth.in.th/The_King/justeconomic.php
(วันที่ค้นข้อมูล 8 พฤศจิกายน 2554)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ	อิมสุวรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4. ดร.ทองอยู่	แก้วไทรสะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5. นางรัชชณา	ต้นทวาทไธ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้เขียนและเรียบเรียง

1. นายศรายุทธ์	บุรณ์เจริญ	ผอ.กศน.อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
2. นายจำนง	หนูนิล	กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. นางพัฒนัสุดา	สอนชื้อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้บรรณาธิการ และพัฒนาปรับปรุง

1. นางพัฒนัสุดา	สอนชื้อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นายอุชู	เชื้อบ่อคา	กศน. อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
3. นางสาวพัชรา	ศิริพงษาโรจน์	สำนักงาน กศน. จังหวัดกระบี่
4. นายวิทยา	บุรณะหิรัญ	สำนักงาน กศน. จังหวัดพังงา
5. นายจำนง	หนูนิล	กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นายสุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
3. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นางสาวศรีัญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวเพชรินทร์	เหลือจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

นางสาวเพชรินทร์	เหลือจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายสุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะผู้พัฒนาและปรับปรุง ครั้งที่ 2

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขานุการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ	อิมสุวรรณ	รองเลขานุการ กศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขานุการ กศน.
4. นางวาทินี	จันทร์ โอกุล	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
5. นางชุลีพร	ผาดินินนาท	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเผยแพร่ทางการศึกษา
6. นางอัญชลี	ธรรมวิธิกุล	หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
7. นางศุทธิณี	งามเขต	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พัฒนาและปรับปรุง ครั้งที่ 2

1. นางผกาพันธ์	วัฒนปาณี	ข้าราชการบำนาญ
2. ศ.อ.อวยพ	ศิริวรรณ	ผอ. กศน. อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. นางฤดี	ศิริภา	ผอ. กศน. อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
4. นางสาวสุรัตนา	บูรณะวิทย์	สถาบันกศน.ภาคตะวันออกเฉียง
5. นางสาวชนสรวง	ชัยชาญทิพย์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
6. นางสาวเขาวรัตน์	คำตรง	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน